JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra práva

Studijní program: 6208 N Ekonomika a management

Studijní obor: Strukturální politika EU a rozvoj venkova

Federalistické principy Lisabonské smlouvy a jejich vliv na suverenitu členských států EU

Vedoucí diplomové práce

JUDr. Rudolf Hrubý

Autor

Bc. Lukáš Veselý

2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Federalistické principy Lisabonské smlouvy a jejich vliv na suverenitu členských států EU“ vypracoval samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu použité literatury.

V Českých Budějovicích 28.4. 2008 Bc. Lukáš Veselý

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce JUDr. Rudolfu Hrubému za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH:

ÚVOD ..... - 11 -
1 LISABONSKÁ SMLOUVA– OBECNÁ CHARAKTERISTIKA ..... - 13 -
1.1 Historický vývoj vedoucí ke vzniku Lisabonské smlouvy ..... - 13 -
1.2 Obecná charakteristika finální verze Lisabonské smlouvy ..... - 14 -
1.3 Další možný vývoj ..... - 18 -
2 FEDERALISTICKÉ PRINCIPY V LISABONSKÉ SMLOUVĚ ..... - 19 -
2.1 Definování klíčových pojmů ..... - 19 -
2.2 Současné názory na federativní Evropu ..... - 23 -
2.3 Komparační analýza obecných federalistických principů a LS ..... - 24 -
2.3.1 Federalistický princip č. 1 – Existence ústavy ..... - 25 -
2.3.2 Federalistický princip č. 2 – Právní subjektivita ..... - 26 -
2.3.3 Federalistický princip č. 3 – Státní suverenita (svrchovanost) ..... - 27 -
2.3.4 Federalistický princip č. 4 – Svrchovanost federálních zákonů ..... - 28 -
2.3.5 Federalistický princip č. 5 – Státní ústavy v souladu s federální ..... - 30 -
2.3.6 Federalistický princip č. 6 – Rozdělení kompetencí ..... - 31 -
2.3.7 Federalistický princip č. 7 – Subsidiarita ..... - 32 -
2.3.8 Federalistický princip č. 8 – Federální ústavní soud ..... - 34 -
2.3.9 Federalistický princip č. 9 – Společné federální orgány ..... - 35 -
2.3.10 Federalistický princip č. 10 – Federální parlament ..... - 37 -
2.3.11 Federalistický princip č. 11 – Dvojí občanství ..... - 40 -
2.3.12 Federalistický princip č. 12 – Federální vojsko ..... - 41 -
2.3.13 Federalistický princip č. 13 – Různost a jednota ..... - 43 -
2.3.14 Federalistický princip č. 14 – Členství ve federaci a jeho ukončení - 43 -
2.3.15 Federalistický princip č. 15 – Způsob vzniku federace ..... - 45 -
2.3.16 Federalistický princip č. 16 – Příčiny vzniku federace ..... - 45 -
2.3.17 Federalistický princip č. 17 – Společná měna ..... - 47 -
3 VÝSLEDKY PROVEDENÉ ANALÝZY A VLIV LISABONSKÉ SMLOUVY NA SUVERENITU ČLENSKÝCH STÁTŮ ..... - 49 -
3.1 Eufunkční federalistické principy v Lisabonské smlouvě ..... - 49 -
3.2 Disfunkční federalistické principy v Lisabonské smlouvě ..... - 51 -
3.3 Mezní principy v Lisabonské smlouvě ..... - 51 -
3.4 Vliv federalistických principů LS na suverenitu členských států ..... - 52 -
ZÁVĚR ..... - 54 -

SUMMARY ..... - 56 -
SEZNAM LITERATURY ..... - 57 -
SEZNAM ZKRATEK ..... - 61 -
SEZNAM PŘÍLOH ..... - 62 -
PŘÍLOHY ..... - 63 -

ÚVOD

Dne 13. prosince 2007 byla slavnostně podepsána nová reformní smlouva Evropské unie, nazvaná Lisabonská smlouva. Tématika této analytické studie byla zvolena za účelem osvětlení obsahu a podstaty právě této smlouvy, které by pomohlo přiblížit její případný dopad na obyvatele Evropy. Je potřeba jasně pojmenovat jaký typ státního uskupení tento dokument vlastně zakládá. Časté názorové střety politiků, objevující se na mediální scéně, mohou mít na neodbornou veřejnost bohužel negativní dopad. Tyto střety totiž mohou vytvářet prostředí, ve kterém se veřejnost cítí v nepříjemné nejistotě, protože není schopna posoudit, kde se nachází pravda.

Z uvedených důvodů tato práce analyzuje text Lisabonské smlouvy, se záměrem prokázat či vyvrátit případné federalistické principy v ní obsažené. Na základě zjištěných výsledků má pak práce za cíl objektivně zhodnotit míru federalismu této - zatím neplatné – smlouvy a také zhodnotit dopad na suverenitu členských států Evropské unie. Po úspěšném provedení celé analýzy by pak mělo být patrné, na jaké straně se v názorových sporech, týkajících se evropské federalizace, nalézá pravda. Zda na straně těch, kteří tvrdí, že Evropská unie se přetváří na federaci, a nebo na straně těch, kdo veškeré federalizační tendence Evropy rezolutně zamítají.

Zvolená analýza byla realizována tak, aby byl její výstup co nejsrozumitelnější. Celé práci předcházelo nutné podrobné studium materiálů souvisejících se zvolenou problematikou. Zvláště pak textu Lisabonské smlouvy. Tento dokument bylo v době tvorby velice obtížné zajistit, neboť se jednalo o velice čerstvou smlouvu. Naštěstí ke konci této práce bylo vydáno oficiální konsolidované znění Lisabonské smlouvy a bylo tak možné všechny obtížně poskládané informace z celkem šesti smluv ověřit a harmonizovat.

Práce „Federalistické principy Lisabonské smlouvy a jejich vliv na suverenitu členských států EU“ se skládá z úvodu, třech hlavních kapitol a závěru.

První kapitola se věnuje obecné charakteristice LS. Je zahájena popisem historických okolností vedoucích k jejímu vzniku, pokračuje její obecnou charakteristikou a neopomíjí ani současný stav ratifikačního procesu. Kapitolu uzavírá nástin dalšího možného vývoje jak ratifikace LS, tak i celkově Evropské unie.

Těžiště celé práce spočívá v kapitole 2. Ta se na úvod zabývá současnými názory na federativní Evropu. Poté je rozdělena na 17 obecně platných federalistických principů, přičemž každý z nich je konfrontován s příslušnými částmi textu LS. Jsou zde výňatky přímo ze Smlouvy a jejich případný rozbor.

Poslední kapitola pak tematicky souvisí s výše uvedenými stěžejními pasážemi. Shrnuje informace z analýzy federalistických principů v Lisabonské smlouvě, a slouží i jako ukazatel výsledků. Je rozdělena na podkapitoly zaměřené nejprve na federalistické principy, které jsou v souladu s LS a poté na tytéž principy, ale v nesouladu s LS. Principy, které nebylo možné jednoznačně zařadit ani na jednu ze dvou stran jsou umístěny do zvláštní podkapitoly mezních principů. Celou kapitolu pak uzavírá zamyšlení nad vlivem federalistických principů LS na suverenitu členských států EU.

Závěr celé práce pak ještě jednou shrnuje získané informace a na jejich základě rozvíjí krátké úvahy o zjištěných skutečnostech a o této práci jako takové.

1 LISABONSKÁ SMLOUVA – OBECNÁ CHARAKTERISTIKA

1.1 Historický vývoj vedoucí ke vzniku Lisabonské smlouvy

Evropská integrace prošla během své historie bouřlivým vývojem, který je reflektován v mnoha smlouvách. Od počátku 21. století se Evropská unie snaží předložit jednotný dokument, který by zahrnoval a zastřešoval všechny dosud uzavřené smlouvy. Takovým dokumentem měla být tzv. ústavní smlouva, která však byla odmítnuta v referendech ve Francii a Nizozemí v roce 2005. Dalším pokusem je Lisabonská smlouva, která byla podepsána 13. prosince 2007 v Lisabonu.

Když v květnu a červnu 2005 nedošlo ke schválení ústavní smlouvy v referendech ve Francii a Nizozemí, Evropská unie se musela vyrovnat s tímto krachem, který ukončil dlouholetou práci na společné ústavě pro Evropu. Přesto však mnozí představitelé členských států trvali na nějaké smlouvě, která by zastřešovala všechny smlouvy předchozí a zjednodušovala orientaci ve složitém systému Evropské unie. Jednání tedy pokračovala nadále, i přes skeptická stanoviska, která bylo možné slyšet ze všech stran.

Úkol vyjednat novou smlouvu dostalo Německo a Portugalsko během svých předsednictví v Radě EU v první a druhé polovině roku 2007. Angela Merkelová přišla s návrhem sice méně ambiciózním, avšak o to průchodnějším. Dne 25. března 2007 byla během oslav 50. výročí Římských smluv podepsána tzv. Berlínská deklarace.

Od 21. do 23. června 2007 se konal summit Evropské Rady v Bruselu, kde byly dohodnuty základní kontury Lisabonské smlouvy. V dokumentu „Závěry předsednictví Evropské Rady 21. – 22. 6. 2007“ se uvádí: „*Ústavní koncepce, která spočívala ve zrušení všech stávajících smluv a jejich nahrazení jediným textem nazvaným „Ústava“, se opouští. Reformní smlouva vnese do stávajících smluv, jež zůstávají v platnosti, nové prvky vyplývající z mezivládní konference z roku 2004.“*.

Jednání o návrhu reformní smlouvy trvala až do 3. října 2007, kdy byla ukončena. Ačkoliv vyjednávání nebyla nijak vyhrocená, poměrně dlouho se vedla debata o specifickém postavení Spojeného království a Irska a jejich vztahu k prostoru svobody, bezpečnosti a práva (problematika volného pohybu osob, azylu, přistěhovalectví,

soudní, policejní a celní spolupráce, potírání organizované trestné činnosti a terorismu). Nakonec bylo opět vyjednané specifické postavení Spojeného království a Irska, avšak jejich pozice by neměla negativně ovlivňovat spolupráci mezi ostatními členskými státy. Lisabonská smlouva má reflektovat východní rozšíření Evropské unie o 12 nových členů a zajistit větší akceschopnost vzhledem k počtu členů unie.

1.2 Obecná charakteristika finální verze Lisabonské smlouvy

Dne 13. prosince 2007 byla slavnostně podepsána Lisabonská smlouva (oficiálně *Lisabonská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii a smlouvu o založení Evropské unie*) v klášteře sv. Jeronýma v portugalském hlavním městě. Za Českou republiku ji podepsal ministerský předseda Mirek Topolánek a ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg Samotná smlouva je novelizací stávajících smluv (nenahrazuje je tedy tak jako zkrachovalá euroústava) a bude zařazena vedle Maastrichtské, Amsterodamské nebo Niceské smlouvy. Přestože oficiálně ji tvoří jen sedm článků, ve skutečnosti těchto sedm článků obsahuje více než 350 novelizačních ustanovení primárního práva na 152 stranách textu, k nimž je připojeno ještě 13 protokolů a 65 deklarací. LS mění tři dokumenty: Smlouvu o Evropské unii (dále „SEU“), Smlouvu o založení Evropského společenství (dále „SES“), která bude nově nazvána Smlouvou o fungování Evropské unie (dále „SFEU“), a Smlouvu o založení Evropského společenství pro atomovou energii (dále „Smlouva o Euratomu“). SEU a SFEU mají stejnou právní hodnotu. Ruší se dosavadní struktura tří pilířů[1] zavedená Maastrichtskou smlouvou.

Podpisem Lisabonské smlouvy dne 13. prosince 2007 uzavřeli vedoucí představitelé EU několikaletý proces vyjednávání o institucionálních otázkách. Lisabonská smlouva by měla poskytnout Evropské unii odpovídající právní rámec a nástroje pro řešení budoucích výzev a naplnění očekávání občanů.

[1] I. pilíř: Evropská společenství, II. pilíř: Společná zahraniční a bezpečnostní politika a III. pilíř: Spolupráce v oblasti justice a vnitra.

Demokratičtější a transparentnější Evropa: Lisabonská smlouva posiluje úlohu Evropského parlamentu i národních parlamentů, dává občanům více možností, jak vyjádřit svůj názor, a lépe vymezuje rozdělení pravomocí mezi EU a členské státy.

- Posílená úloha Evropského parlamentu: Evropský parlament, který je přímo volený občany EU, získá významné nové pravomoci ve vztahu k evropským právním předpisům, rozpočtu a mezinárodním smlouvám. Zejména rozšíření postupu spolurozhodování do nových oblastí zajistí rovnocenné postavení Evropského parlamentu vůči Radě, jež zastupuje členské státy, při schvalování většiny právních předpisů EU.

- Větší zapojení národních parlamentů: národní parlamenty se budou moci lépe zapojit do činnosti EU, a to zejména díky novému mechanismu sledování toho, zda unie přijímá opatření pouze tam, kde je činnost na evropské úrovni efektivnější z hlediska požadovaných výsledků (zásada subsidiarity). Spolu s rozšířením pravomocí Evropského parlamentu znamená tato změna posílení demokracie a legitimity v rozhodovacích postupech EU.

- Silnější hlas pro občany: díky tzv. „občanské iniciativě“ bude moci jeden milion občanů z většího počtu členských států vyzvat Komisi k předložení určitých návrhů.

- Rozdělení pravomocí: díky přehlednému rozdělení pravomocí bude jasnější, co dělají členské státy a co EU.

- Vystoupení z EU: smlouva poprvé výslovně uznává možnost vystoupení z unie.

Efektivnější Evropa: Lisabonská smlouva zjednodušuje rozhodovací postupy a pravidla hlasování, racionalizuje a modernizuje instituce, aby byly přizpůsobené 27 členům, a zvyšuje akceschopnost EU v prioritních oblastech.

- Efektivní rozhodování: hlasování kvalifikovanou většinou v Radě bude rozšířeno do nových oblastí, čímž se rozhodování zrychlí a zefektivní. Od roku 2014 se bude kvalifikovaná většina počítat na základě dvojí většiny členských států a obyvatel, která je odrazem dvojí legitimity EU. Dvojí většiny bude dosaženo, pokud souhlas

s návrhem vysloví 55 % členských států, které představují nejméně 65 % obyvatel unie.

- Stabilnější a efektivnější institucionální rámec: smlouva vytváří funkci předsedy Evropské rady, který bude volen na dva a půl roku, zavádí přímou vazbu mezi volbou předsedy Komise a výsledky voleb do Evropského parlamentu, obsahuje nová ustanovení o složení Evropského parlamentu a o snížení počtu členů Komise a stanoví jasnější pravidla pro posílenou spolupráci a jasnější finanční ustanovení.

- Vyšší akceschopnost EU v zájmu kvality života občanů: smlouva zvyšuje akceschopnost EU v několika oblastech, jimž občané v současnosti přikládají velký význam. Jedná se zejména o boj proti terorismu a trestné činnosti a další otázky z oblasti svobody, bezpečnosti a spravedlnosti. Do určité míry se to týká i dalších oblastí, a to především energetické politiky, veřejného zdraví, civilní ochrany, změny klimatu, služeb obecného zájmu, výzkumu, vesmíru, územní soudržnosti, obchodní politiky, humanitární pomoci, sportu, cestovního ruchu a spolupráce správních orgánů.

Evropa práv a hodnot, zajišťující svobodu, solidaritu a bezpečnost: Lisabonská smlouva umožňuje účinnější prosazování hodnot EU, zakotvuje Listinu základních práv jako součást primárního evropského práva a poskytuje nové mechanismy pro zajištění solidarity a lepší ochrany občanů.

- Demokratické hodnoty: smlouva rozvádí a posiluje hodnoty a cíle, na nichž je EU založena. Tyto hodnoty by měly sloužit jako reference pro občany a ukazovat partnerům ve světě, co Evropa nabízí.

- Občanská práva a Listina základních práv: smlouva zachovává stávající práva a zavádí nová. Zejména zaručuje svobody a zásady zakotvené v Listině základních práv a činí Listinu právně závaznou. To se týká občanských, politických, hospodářských a sociálních práv.

- Svoboda občanů EU: smlouva zachovává a posiluje tzv. „čtyři svobody“ a politické, hospodářské a sociální svobody občanů.

- Solidarita mezi členskými státy: smlouva stanoví, že EU a její členské státy budou jednat společně v duchu solidarity, pokud by některý členský stát byl cílem teroristického útoku nebo obětí přírodní nebo člověkem způsobené pohromy. Zdůrazněna je též solidarita v oblasti energetiky.

- Větší bezpečnost pro všechny: EU získá vyšší akceschopnost v oblasti svobody, bezpečnosti a spravedlnosti, a bude tedy lépe vybavena pro boj proti trestné činnosti a terorismu. Cílem nových ustanovení týkajících se civilní ochrany, humanitární pomoci a veřejného zdraví je též posílení schopnosti EU reagovat na ohrožení bezpečnosti občanů.

Evropa jako globální aktér: Lisabonská smlouva zajistí soudržnost jednotlivých složek evropské politiky vnějších vztahů při tvorbě a přijímání nových politik. EU tak získá ve vztazích se svými partnery ve světě jasný hlas a bude moci využít svůj hospodářský, humanitární, politický a diplomatický potenciál k prosazování evropských zájmů a hodnot ve světě, při současném respektování zahraničněpolitických zájmů jednotlivých členských států.

- Nová funkce vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který bude zároveň místopředsedou Komise, zajistí větší soudržnost, viditelnost a účinek vnější činnosti EU.

- Nový Evropský útvar pro vnější činnost bude poskytovat podporu vysokému představiteli.

- Právní subjektivita EU posílí vyjednávací pozici unie a zvýší efektivitu její činnosti na mezinárodní scéně a její viditelnost pro partnerské země a mezinárodní organizace.

- Změny v evropské bezpečnostní a obranné politice se netýkají zvláštních pravidel rozhodování, avšak umožňují posílenou spolupráci menší skupiny členských států.

1.3 Další možný vývoj

Lisabonská smlouva vstoupí v platnost, pouze pokud ji ratifikuje všech 27 členských států. Způsob ratifikace je vnitřní záležitostí každého členského státu a záleží jen na jeho ústavních pravidlech, zda bude smlouvu ratifikovat parlament,[2] nebo zda bude k ratifikaci nutno vyhlásit i referendum. Předpokládá se, že ratifikační proces by měl být ve všech členských státech ukončen během roku 2008 tak, aby smlouva mohla vstoupit v platnost 1. ledna 2009 před volbami do Evropského parlamentu v červnu téhož roku.

Dokud všechny členské státy ratifikační proces nedokončí, bude EU nadále fungovat podle Niceské smlouvy, jež vstoupila v platnost v roce 2003.

[2] Proces ratifikace parlamentní cestou se odvíjí od uspořádání státu a jeho národních nebo regionálních parlamentů. V některých členských státech jsou parlamenty jednokomorové (např. v Řecku), jinde (např. v Německu jsou dvoukomorové a je vyžadován souhlas obou z nich. V jiných členských státech (např. Belgie, kde kromě federálního dvoukomorového parlamentu působí ještě 5 „regionálních“ parlamentů) musí Lisabonskou smlouvu schválit i regionální parlamenty.

2 FEDERALISTICKÉ PRINCIPY V LISABONSKÉ SMLOUVĚ

Je poměrně známým a logickým faktem, že evropské sjednocování s sebou nevyhnutelně přináší i jisté federalistické tendence. Ty se vyskytují v mnoha formách a v různé míře. Více či méně jsou tyto principy zakomponovány především v zakládacích dokumentech, které Evropskou unii zastřešují.

Názory na tento fakt, jeho vliv na suverenitu členských států a vůbec dopad na občany, se rozcházejí. Otázka zda-li mohou být tyto federalistické principy přínosem nebo naopak handicapem pro životy občanů členských zemí je nezodpověditelná. Co je však možné analyzovat je míra federalistických principů v systému nadnárodní moci.

2.1 Definování klíčových pojmů

Federace

Pokud pomineme různá sportovní či jiná zájmová sdružení různých organizací, a zaměříme se pouze na federaci ve smyslu formy státního zřízení, naskýtá se nám četného množství politologických slovníků, které tento termín definují. Federace je – naštěstí pro tuto práci – termínem, pod kterým se skrývá výčet v celku jasných, zřetelných a poměrně jednoznačných rysů.

V „Encyklopedii Politiky“ PhDr. Karla Žaloudka se píše následující:

„Federace (z lat. Foederatus = spolčený) – 1. forma státního zřízení, ve které několik států tvoří jeden stát federální se společnou ústavou, státním občanstvím a nejvyššími federálními orgány. Část státních funkcí je vyhrazena společným federálním orgánům (zpravidla obrana, zahraniční styky, měnová politika), ostatní funkce jsou v kompetenci orgánů jednotlivých členských států (především kultura a školství). Názvy členských států mohou být různé: republika (ČSSR, SSSR, SFRJ), stát (USA, Brazílie), země (SRN), kanton (Švýcarsko). Federace vzniká: a) sloučením nezávislých států (např. USA), b) rozdělením unitárního státu (ČSSR), buď na principu národnostním (SSSR), nebo na základě historických státních útvarů (SRN). Federální parlamenty bývají dvoukomorové, přičemž jedna komora se skládá obvykle ze stejného

počtu zástupců jednotlivých členských států. Při hlasování o závažných otázkách platívá zákaz majorizace[3].

Volnější formou spojení států je konfederace, která je založena na mezinárodní smlouvě. V praxi existuje mezi federací a konfederací řada stupňů a některé státy procházejí určitým vývojem, jako např. Švýcarsko, které má v názvu konfederace, ačkoli je fakticky federací.“[4]

Federalismus

„Federalismus (z lat. Foederatus = spolčený) – 1. forma uspořádání státního zřízení, ve kterém jsou pravomoci rozděleny mezi ústřední (federální) orgány a členy federace. Ústřední orgány jsou nadřazeny pouze v problematice, která na ně byla delegována nižšími články vzájemnou dohodou; 2. hnutí usilující o vytvoření společenského systému na základě výrobně spotřebních komun (anarchismus, anarchosyndikalismus).“[5]

V Blackwellově encyklopedii politického myšlení je federalismus popsán následovně:

„federalismus – Konstituční systém vlády je federální, jestliže jsou zákonodárné moci rozděleny mezi ústřední zákonodárný orgán a zákonodárné sbory států či územích jednotek, které tvoří federaci. Občané jsou tak podřízeni pro různé účely dvěma různým orgánům zákona a v každé jednotce federace jsou většinou také výkonné a soudní orgány odpovídající orgánům na federální úrovni. Rozdělení moci vyplývá z ústavy a nelze je jednostranně měnit žádným z obou zákonodárných sborů. Tím se federalismus odlišuje od unitárních systémů vlády, kde je míra nezávislé zákonodárné moci delegována či odvozována z centrálního zákonodárného sboru na místní zákonodárné orgány. Federálními státy jsou např. USA, Austrálie, Kanada, Německo a Indie. Ve všech je rozdělení zákonodárné moci chráněno a regulováno mocí soudního dvora vyhlásit jako neplatné návrhy zákonů, které porušují meze stanovené ústavou.

---

3 Majorizace – přehlasování, resp. Rozhodnutí na základě většiny. (ŽALOUDEK, K.: *Encyklopedie Politiky*, Praha: Libri, 2004, s. 247. ISBN 80-7277-209-0)

4 ŽALOUDEK, K.: *Encyklopedie Politiky*, Praha: Libri, 2004, s. 126. ISBN 80-7277-209-0

5 ŽALOUDEK, K.: *Encyklopedie Politiky*, Praha: Libri, 2004, s. 128. ISBN 80-7277-209-0

V praxi závisí stupeň nezávislosti jednotek ve federálním systému velkou měrou na politických a ekonomických faktorech, a také na právním rozdělení mocí.“[6]

Termín federalismus rozebírá i Oxfordský slovník světové politiky:

„FEDERALISMUS. Autory termínu federalismus jsou podle britského politologa K. C. Whearea tvůrci více než dvě stě let staré ústavy Spojených států amerických ve městě Filadelfie v Pensylvánii. Až do té doby se na federální stát pohlíželo jako na jakousi ligu nebo klub členských států. Podle ústavy spojených států je každý občanem, jenž podléhá dvěma vládám, národní a státní.

Odborníci se shodují, že fungující federální systém, složený z určitého počtu regionálních vlád, musí mít demokratický a pluralistický politický systém, který poskytuje příležitosti pro účast občanů na politickém dění jak na národní, tak státní úrovni. Jinak by myšlenka vlastního vyjádření států postrádala smysl. Většina odborníků souhlasí také s tím, že je zapotřebí, aby federace, pokud má mít účinnou formu, byla řízena podle psané ústavy, která určuje zodpovědnost ústřední vlády a státních vlád, roli států v procesu uskutečňování změn a práva související s občanstvím.

Obhájci federalismu v něm vidí způsob ochrany proti ústřední tyranii, cestu ke zvýšení zapojení občanů do forem vlády, k povzbuzení inovací (státy jsou v postavení „laboratoří“) a cestu k posílení totožnosti společenství a jejich hodnot. Odpůrci federální formy ji kritizují pro pomalost, s jakou reaguje na nové podněty, pro pociťovanou neschopnost uplatnit výhody technického pokroku a pro údajně těžkopádnou povahu postupu, jímž vláda dospívá k rozhodnutí a jímž dochází k uplatňování rozhodnutí.

Základním cílem federalismu je smířit jednotu s různorodostí. Federalismus přejaly v různých formách mnohé národy zvláště jako způsob k vyvážení zájmů různých etnických a jazykových skupin, (…).

Politologové mezi sebou debatují o povaze federalismu. Jedna škola klade důraz na beztvarou přirozenost federalismu a na komplexnost jeho působení. (…)

---

6 *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Editor David Miller; překlad J. Kuchtová, I. Lukáš, J. Ogrocká. Brno : JOTA, 1995, s. 142. ISBN 80-85617-47-1.

Někteří zastánci Grodzinsovy školy popisují federalismus jako nevyhnutelně směřující k systému s centralizovanou vládní mocí. Podle tohoto náhledu je federalismus ve skutečnosti zastávkou na cestě k unitární vládě.

Druhá škola staví do popředí význačnou roli regionálních vlád ve federálních systémech, ať již jsou nazývány jakkoli – státy, provincie, republiky, kantony, země (Länder). (V této eseji se používá pro všechny tyto celky termín stát.) Někteří zástupci této druhé školy nahlížejí na federalismus jako na jev, který je ve své podstatě cyklický, a poznamenávají, že úloha států spěje k tomu, aby v některých obdobích rostla a v jiných se zmenšovala. Podle tohoto modelu má úloha ústřední vlády snahu se v liberálních obdobích rozšiřovat (to představuje období, v nichž jsou provládní názory silné) a v obdobích konzervatizmu se zmenšovat (zde se naopak rozlišuje úloha států).

Mnoho národů se pokoušelo zavést federální formu, přičemž někdy kopírovaly přesné znění ústavy USA. (…). Vznik jednotného trhu mezi členskými národy Evropského společenství, potom Evropské unie, vzbuzuje naději na zajímavou cestu do budoucna, směřující k federálnímu systému v Evropě.

Užitečným způsobem, jak pohlížet na federální dohodu, je zaměřit pozornost na hlaví aspekty úlohy vlád jednotlivých států, např. na: 1. politický a ústavní pohled na vztahy ve federaci, které se týkají pravomocí států určovat, organizovat, operativně řídit své vlastní právní a volební systémy; 2. jejich fiskální role, která se týká způsobu, jímž státy mohou uzákoňovat a vybírat své vlastní poplatky; 3. programové rozměry federalismu vztahující se k funkčním oblastem vládní aktivity, kde mají státy výhradní nebo převládající odpovědnost; 4. úlohy státních vlád v procesu, kdy ústřední vláda zavádí určitou politiku (například v horní sněmovně zákonodárného sboru); 5. role států při určování formy, funkcí a finančních záležitostí místních správních jednotek.

Země, které se v současné době označují za spolkové, založené na systému vládnoucí soustavy na základě federace, jsou Austrálie, Kanada, Brazílie, Spolková republika Německo, Indie, Malajsie, Nigérie, Švýcarsko a Spojené státy americké.“[7]

O „federaci“ evropských států se v literatuře hovoří ve spojitosti s projektem Sullyho,[8] který měl rovněž napomoci zajištění míru.

---

[7] KRIEGER, J. et al.: *Oxfordský slovník světové politiky*, Praha: Ottovo nakladatelství, 2000, s. 178-179. ISBN 80-7181-463-6

Sullyho projekt spočívá na myšlence náboženské tolerance. Stejně jako Crucé i Sully počítal v rámci společenství států se svobodou obchodu. Sullyho návrh se jeví jako projekt směřující k vytvoření již skutečné federativní Evropy. Ze všech mírových návrhů má k tomuto modelu evropské unie nejblíže.“[9]

2.2 Současné názory na federativní Evropu

Na české politické a politologické scéně se tématem federativní Evropy pochopitelně zabývalo a zabývá množství lidí. Jistě nejpopulárnější jsou ale názory prezidenta České republiky – Václava Klause, který je velkým odpůrcem evropského federalismu a ztráty suverenity členských států. Nejvýrazněji jeho názory z této oblasti zaznívali v době ratifikace Evropské ústavy. Tehdejší diskuse příznivců a odpůrců evropské federalizace byly značně vyhrocené. Jednalo se totiž o ústavu. Tedy dokument, který se považuje za nesrovnatelně významnější než běžné mezistátní smlouvy. V souvislosti Lisabonskou smlouvou se tyto vyhrocené diskuse víceméně nevyskytují. Novelizace dosavadně platný smluv zřejmě nenahání takovou hrůzu, jako zcela nová ústava. Byť rozdíly mezi Evropskou ústavou a Lisabonskou smlouvou nejsou příliš zásadní.

O federalistických tendencích na evropském kontinentě se zmiňuje např. redaktor Britských listů Radek Vogl. Ve svém článku píše, že hlavní myšlenkovou základnou představy federativní Evropy je SRN a Francie. Zatímco však německý federalismus vychází z vlastní zkušenosti spolkové republiky, u centralizované Francie jde spíše o snahu prosadit své zájmy ve světě prostřednictvím Evropy. Pro oba dva tak EU není pouze ekonomické ale zejména politické společenství, o jehož osudu by měla rozhodovat společná Evropská vláda a parlament. Současně by se mělo výrazně omezit právo veta jednotlivých členských zemí ve velké řadě oblastí. Klíčovou otázkou pro federalisty je prosazení jednotné zahraniční a obranné politiky, jakož i postupné vojenské a politické srovnávání kroku s dosavadním hlavním evropským spojencem – USA. Jak oni sami říkají: „Evropa musí jednat s USA na stejné úrovni očí.“

---

[8] Organizace států, která by vznikla podle tohoto projektu, měla nahradit habsburskou monarchii a v jejím čele měla stát jako hegemon Francie. Viz Dějiny Francie, Svoboda, Praha 1988, s. 219. Srv. Maxmilián de Béthune (de Sully), Mémoires …, Amsterdam 1634 In ADAMOVÁ, K.: *K historii evropského federalismu*. Praha: Karolinum, 1997, s. 67. ISBN 80-7184-372-5

[9] ADAMOVÁ, K.: *K historii evropského federalismu*. Praha: Karolinum, 1997, s. 67 – 68. ISBN 80-7184-372-5

Zastánci koncepce konfederace, i když nejsou na celoevropské úrovni tak koordinováni jako jejich oponenti, se domnívají, že Evropa musí být založena na základě národních států a pouze ony by měly rozhodovat v zahraničně-bezpečnostních i daňových otázkách Jejich politiky by se měly pouze koordinovat. Nejvýznamnějším představitelem tohoto směru je Velká Británie, která trvá na své suverenitě a chápe EU spíše jako ekonomické společenství. Dalším velkým odpůrcem je tradičně Irsko i Dánsko. Itálie se do této skupiny zařadila pod vedením předsedy vlády Silvia Berlusconiho. Pro tyto státy je také důležité NATO a oponují jakékoliv samostatné evropské obranné politice bez USA.[10]

2.3 Komparační analýza obecných federalistických principů a Lisabonské smlouvy

Pro tuto práci bylo nezbytné provést co nejkomplexnější literární rešerši za účelem získání uceleného přehledu federalistických principů, které jsou uvedeny v odborné literatuře[11]. Tento přehled je na základě získaných poznatků rozdělen do 17 federalistických principů. U každého z těchto bodů je popsán jeho konkrétní vztah k Lisabonské smlouvě. Pakliže je v LS tento princip patrný, je v práci rozebrána její příslušná část doplněná o případnou citaci.

Texty Lisabonské smlouvy byly původně získávány z její první verze, tedy dokumentu založeném pouze na uvedení změn SEU a SFEU. Bylo tedy potřeba analyzovat celkem 4 oddělené smlouvy. To práci značně komplikovalo. Proto byla pro kontrolu používána ještě neoficiální konsolidovaná verze LS se SEU a SFEU, vytvořená Parlamentním institutem PS PČR.[12]

---

10 VOGL, Radek. Konfederace nebo federace, jaká je budoucnost Česka v EU?. *Britské listy* [online]. 2004 [cit. 2008-04-15]. Dostupný z WWW: <http://www.blisty.cz/art/20516.html>. ISSN 1213-1792

11 Mezi hlavní zdroje ze kterých vychází fed. principy této práce patří následující:

ADAMOVÁ, Karolina. *K historii evropského federalismu*. Editor Pavel Klener; Odpovědná redaktorka Marie Bernardová. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Univerzity Karlovy, 1997. 112 s. ISBN 80-7184-372-5.

KRIEGER, Joel. *Oxfordský slovník světové politiky*. 1. vyd. Praha : Ottovo nakladatelství, 2000. 1090 s. ISBN 80-7181-463-6.

Blackwellova encyklopedie politického myšlení. Editor David Miller; překlad J. Kuchtová, I. Lukáš, J. Ogrocká. Brno : JOTA, 1995. 580 s. ISBN 80-85617-47-1.

ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 3. přepracované a aktualizované vyd. Praha : Libri, 2004. 575 s. ISBN 80-7277-209-0.

12 Parlamentní institut, Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. *Smlouva o Evropské unii (Ve znění Lisabonské smlouvy)* [elektronicky]. 2008, 30 s.

15.4. 2008 byla zveřejněna oficiální verze konsolidované LS se SEU a SFEU vydaná Radou EU.[13] Celá tato práce tedy byla ještě jednou kontrolována a poupravena v souladu s touto verzí konsolidované LS.

2.3.1 Federalistický princip č. 1 – Existence ústavy

- Státoprávní uspořádání federativního státu je dáno federální ústavou, která upravuje vztahy mezi spolkem a jednotlivými členskými státy tohoto spolku.

Ústavní koncepce byla velkým cílem Evropské unie, který, jak se ukázalo, zatím nebyl reálně dosažitelný. Od jednotného textu nazvaného Ústava se tedy upustilo a je otázkou budoucího vývoje EU, zda k této fázi jednou dospěje.

SEU a SFEU nemají ústavní charakter, čemuž odpovídá i terminologie používaná v textu: není používán výraz „ústava“, nebo např. funkce „ministra zahraničních věcí Unie“ je přejmenována na „vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku“. Stávající označení evropských právních aktů zůstávají zachována. Nicméně smlouvy, ze kterých EU všechny své činnosti odvozuje, které jsou dobrovolně a demokraticky sjednávány všemi členskými státy tvoří primární právo EU, které je srovnatelné s ústavou.

Tento federalistický princip LS tedy nenaplňuje a je díky tomu také daleko méně kontroverzně působící, než tomu bylo u Smlouvy o Ústavě pro Evropu. LS vznikla metodou novelizace stávajících smluv, a do těchto smluv po obsahové stránce vnese (pokud vstoupí v platnost) velkou část změn obsažených již v SÚ. Přesto má LS díky nenaplnění tohoto federalistického principu daleko větší šanci na úspěšné schválení.

Ústava, jakožto základní zákon státu a právní výraz jeho existence, je nejvýše zavazujícím dokumentem. Tato skutečnost pravděpodobně také mj. zapříčinila neúspěšnost navržené Evropské ústavy.

„Ústavnost neznamená pouze existenci psané nebo nepsané ústavy, ale i závazek vymezení činnosti vlády. Někteří vědci argumentují tím, že ústava vlastně omezuje

---

Parlamentní institut, Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. *Smlouva o Fungování Evropské unie (Ve znění Lisabonské smlouvy)* [elektronicky]. 2008, 133 s.

[13] RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie, 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], 479 s.

vládu – buď regulováním vládního procesu, čímž zabraňuje rozmanitostem vládních akcí, nebo zavedením politiky či postupů, které nemohou být modifikovány běžnými legislativními činnostmi. Jiní zase vidí omezení jako výsledek zvláštních ústavních opatření, a to u návrhu lidských práv nebo v rozdělení moci.“[14]

Zajímavostí je, že první psaná a dochovaná ústava na světě měla roku 1787 na svědomí vznik právě federálního celku, a to federace přímo učebnicové – Spojených států amerických.

2.3.2 Federalistický princip č. 2 – Právní subjektivita

- Federální uskupení má plnou právní subjektivitu.

Evropská unie je nástupkyní Společenství[15] a jako takové jí je přiznána právní subjektivita. V čl. 47 novelizované SEU je výslovně stanoveno, že Evropská unie má právní subjektivitu, která bude uplatňována i v oblastech stávajícího II. a III. pilíře.

Právní subjektivita přinese Unii status právnické osoby z hlediska projevu vnitřního i vnějšího. Interní právní subjektivita znamená právo nabývat vlastnictví či být stranou v soudním řízení. Externí právní subjektivita pak přináší možnost jednat v jasně vymezeném rozsahu v mezinárodních vztazích a zavazovat se vlastním jménem. Unie bude moci např. vyjednávat a uzavírat mezinárodní smlouvy, mít diplomatická zastoupení mimo své území (dosud např. Delegace Evropské komise) či se účastnit mezinárodních sporů. Nadání právní subjektivitou Unii pomůže vyjasnit i problematiku členství v EU, neboť státy budou členy EU, nikoli pouze smluvními stranami Smlouvy o EU.

Konsolidované znění SEU
HLAVA VI – Závěrečná ustanovení
Článek 47

„Unie má právní subjektivitu.“ [16]

---

14 KRIEGER, J. et al.: *Oxfordský slovník světové politiky*, Praha: Ottovo nakladatelství, 2000, s. 933. ISBN 80-7181-463-6

15 Smlouva o EU, hlava I – Společná ustanovení, článek 1.

16 RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 56.

2.3.3 Federalistický princip č. 3 – Státní suverenita (svrchovanost)

- Členské státy mají rovněž státní suverenitu – tu uskutečňují v rámci federální ústavy – a částečnou mezinárodní subjektivitu. Naproti tomu v konfederaci si členské státy zachovávají plnou mezinárodněprávní subjektivitu.

Členské státy mají svojí státní suverenitu, která je částečně omezena právě členstvím v Evropské unii. V případě LS tomu sice není formou ústavní smlouvy, ale efekt je v podstatě totožný. Oblasti, ve kterých jsou pravomoci přenášeny na unii, jsou upraveny v konsolidovaném znění Smlouvy o fungování EU, Hlava I, čl. 2 a 3.[17]

Pokud jsou Smlouvami svěřeny určité pravomoci s výlučnou působností, právně závazné akty může vytvářet a přijímat pouze Unie. Členské státy tak mohou činit pouze tehdy, jsou-li k tomu Unií zmocněny nebo provádějí-li akty Unie.

Výlučné pravomoci má Unie v oblasti celní unie, stanovení pravidel hospodářské soutěže, měnové politiky pro členské státy, jejichž měnou je euro, zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky a v oblasti společné obchodní politiky. Do výlučné pravomoci Unie patří také uzavírání mezinárodních smluv, pokud je jejich uzavření stanoveno legislativním aktem Unie nebo pokud je nezbytné k tomu, aby Unie mohla vykonávat svou vnitřní pravomoc, případně pokud její uzavření může ovlivnit společná pravidla či změnit jejich působnost.

Pokud se jedná o unijní pravomoci sdílené s členskými státy, mohou v této oblasti vytvářet a přijímat právně závazné akty Unie i členské státy. Ty mohou vykonávat svou pravomoc v rozsahu, v jakém ji Unie nevykonala a v jakém se Unie rozhodla svou pravomoc přestat vykonávat.

Členské státy mohou koordinovat své hospodářské politiky a politiky zaměstnanosti v souladu s úpravou uvedenou v SFEU. Unie má pravomoc vymezovat a provádět společnou zahraniční a bezpečnostní politiku včetně postupného vymezení společné obranné politiky.

---

[17] RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 64-65.

V některých oblastech má Unie pravomoc provádět činnosti, jimiž podporuje, koordinuje nebo doplňuje činnosti členských států, přičemž by neměla nahrazovat jejich pravomoc a nesmějí harmonizovat právní předpisy členských států.

V tomto federalistickém principu by tedy EU nenaplňovala charakteristiku konfederace, ale jednoznačně federace.

2.3.4 Federalistický princip č. 4 – Dvojí právo a svrchovanost federálních zákonů

- Ve federaci má svrchovanou platnost federální ústava a federální zákony platí přímo ve všech členských státech federace. Není nutná jejich transformace do zákonodárství členských států. V konfederacích náleží zákonodárná pravomoc členským státům konfederace a ústřední orgány nemohou vydávat zákony, které by přímo zavazovaly členské státy.

- Pro federaci je charakteristické dvojí právo – federální právo a právo jednotlivých členských států, přičemž prioritu má právo federální.

V návrhu Lisabonské smlouvy není výslovně obsaženo ustanovení týkající se přednosti unijního práva před právem členských států. Nicméně k Závěrečnému aktu mezivládní konference bylo připojeno prohlášení č. 27 o přednosti práva obsahující následující text: „*Konference připomíná, že v souladu s ustálenou judikaturou Soudního dvora Evropské unie mají Smlouvy a právo přijímané Unií na základě Smluv přednost před právem členských států, za podmínek stanovených touto judikaturou.*“ Součástí prohlášení je rovněž stanovisko právní služby Rady o přednosti práva ES ve znění uvedeném v dokumentu 11197/07 (JUR 260) ze dne 22.6. 2007.

Vymezení právních aktů vychází z čl. I-33 až I-37 SÚ. Výjimkou je skutečnost, že zůstanou zachovány dosavadní názvy právních aktů podle SES (nařízení, směrnice a rozhodnutí). Nedojde k přejmenování nařízení na „evropský zákon“, směrnice na „evropský rámcový zákon“ a rozhodnutí na „evropské rozhodnutí“, aby terminologie neměla ústavní charakter. Potlačení dosavadní „pilířové struktury“ nicméně ovlivní i systémové vlastnosti a právní účinky aktů, přijímaných dosud na základě Smlouvy o EU. Protokol o přechodných ustanoveních proto upravuje režim a právní účinky aktů

přijatých na základě hlavy V a VI SEU, včetně stanovení pětiletého období pro tato přechodná ustanovení.

Nové roztřídění aktů na legislativní akty, akty v přenesené pravomoci a prováděcí akty vychází ze Smlouvy o Ústavě pro Evropu a má zavést řád do klasifikace unijních aktivit.

Legislativní akty jsou právní akty sekundárního práva přijaté legislativním postupem přímo na základě pravomoci stanovené v primárním právu. Jde o nařízení, směrnice a rozhodnutí přijímané řádným nebo zvláštním legislativním postupem.

Akty v přenesené pravomoci jsou akty přijímané Komisí na základě zmocnění v nařízení nebo směrnici (v legislativním aktu), kterým je Komisi delegována pravomoc doplnit nebo dokonce pozměnit některé prvky nařízení nebo směrnice, které nejsou podstatné. Dosavadní praxe je taková, že podle čl. 202 SES mohly doplňovat či pozměňovat některé méně podstatné součásti zmocňovacího aktu předpisy prováděcí.[18] Tato praxe odporuje koncepční odlišnosti prováděcího předpisu od předpisu delegovaného a navrhovaná úprava zavádí do systému právních aktů EU větší pořádek.

Prováděcí akty jsou vydávány na základě zmocnění v nařízení, směrnici nebo rozhodnutí k provedení těchto aktů. Mohou být přijímány Komisí, event. Radou, jsou-li pro provedení nezbytné jednotné podmínky, v opačném případě jsou přijímány členskými státy.

Za stávající čl. 249 SES, který v současné podobě vymezuje právní akty Společenství, vkládá LS čtyři nové články 289-292 (číslování SFEU). Dosavadní definice nařízení a směrnice zůstává zachována. Vymezení rozhodnutí je uvedeno v soulad s SÚ – tj. rozhodnutí je závazné v celém rozsahu; pokud v něm však jsou uvedeni ti, jimž je určeno, je závazné pouze pro ně. V případě delegovaných aktů jsou součástí názvu aktů slova „v přenesené pravomoci“, přičemž může být v aktu stanovena podmínka, že Evropský parlament nebo Rada mohou rozhodnout o případném zrušení přenesení pravomoci. V případě prováděcích aktů je součástí názvu slovo „prováděcí“. Doporučení a stanoviska zůstanou zachována jakožto nezávazné, nelegislativní, nedelegované a neprováděcí právní akty.

[18] Rozhodnutí Rady 1999/468/ES ze dne 28. 6. 1999 o postupech pro výkon prováděcích pravomocí svěřených Komisi.

Čl. 288 SFEU s stručně definuje typy právních aktů Unie. Nařízením stanovuje obecnou působnost a závaznost v celém rozsahu a přímou použitelnost ve všech členských státech. Směrnice jsou závazné pro každý stát, kterému je určena, a pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům. Rozhodnutí je závazné v celém rozsahu. Pokud jsou v něm uvedeni ti, jimž je určeno, je závazné pouze pro ně. Doporučení a stanoviska, jak už bylo uvedeno výše, nejsou závazná.

Řádný legislativní postup (čl. 289 SFEU) by měl být založen na těchto vztazích: Evropský parlament a Rada přijímají společně na návrh Komise nařízení, směrnice nebo rozhodnutí (tento postup je vymezen v čl. 294). Dále je v čl. 289 uvedeno, že právní akty přijaté tímto legislativním postupem jsou legislativními akty.

2.3.5 Federalistický princip č. 5 – Státní ústavy v souladu s federální

- Členské státy mají své vrcholné státní orgány a své ústavy, které musí být v souladu s federální ústavou / primárním právem.

Členské státy mají každý své vrcholné státní orgány i vlastní ústavy. Oboje by nemělo být v rozporu s LS a také s Listinou základních práv EU. Ta jednoznačně vyjadřuje hodnoty Unie. Do nich patří úcta k lidské důstojnosti, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřípustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.

V případě, že státní zřízení členské země a její ústava nejsou v rozporu s těmito hodnotami, jsou v souladu s LS a LZPEU.

Konsolidované znění SEU

HLAVA I – Společná ustanovení

Článek 2

„Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřípustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.“ [19]

[19] RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 20.

2.3.6 Federalistický princip č. 6 – Rozdělení kompetencí

- Určité kompetence vykonávají spolkové orgány; jde o záležitosti důležité pro celý spolek (zpravidla obrana, zahraniční styky, měnová politika). Další kompetence si ponechávají jednotlivé státy ve spolku (především kultura a školství). Jde tu o vzájemnou pomoc a podporu centra a nižších územních jednotek.

Jednou z významných změn, které Lisabonská smlouva přináší, je jasné vymezení pravomocí EU a jejich rozdělení mezi EU a členské státy.

Koncepce „oboustranné flexibility“, kterou na jednání Evropské rady prosazovala česká vláda, je úzce spojena se základními zásadami, které vymezují pravomoci a jejich dělbu mezi Unii a členské státy. Jejím cílem bylo vytvořit prostor pro to, aby mohly být pravomoci přenášeny nejen z členských států ve prospěch Unie, ale také zpět z Unie na členské státy. Tato koncepce se na základě české iniciativy v Mandátu pro mezivládní konferenci promítla na několika místech a její prosazování je úzce spojeno s dodržováním základních zásad fungování Unie, zásad subsidiarity a proporcionality.

Obě smlouvy (SEU a SFEU) obsahují i ustanovení upravující zásady vztahů mezi EU a členskými státy a ustanovení o dělbě pravomocí mezi Unií a členskými státy, která v podstatě vycházejí ze znění příslušných ustanovení obsažených v SÚ chválené Mezivládní konferencí v roce 2004.

Ustanovení SÚ, která nově upravovala dělbu pravomocí mezi členskými státy a Unií, byla vesměs členskými státy považována za pozitivní přínos a východisko pro další jednání. Tato ustanovení směřují k přesnějšímu vymezení dělby pravomocí mezi členskými státy a Unií, což bylo také jednou z priorit české vlády. Vymezení pravomocí vychází ze zásady „svěření“, a výkon takto svěřených pravomocí je v oblasti pravomocí sdílených podřízen zásadám subsidiarity a proporcionality. V článku týkajícím se těchto zásad (čl. 5 SEU) je výslovně uvedeno, že podle zásady svěření pravomocí jedná Unie pouze v mezích pravomocí svěřených jí.

Unie tedy rozlišuje na kompetence výlučné a sdílené. Do výlučné pravomoci patří, jak je již uvedeno, celní unie, stanovení pravidel hospodářské soutěže nezbytných pro fungování vnitřního trhu, měnová politika pro členské státy, jejichž měnou je euro,

zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky, společná obchodní politika a uzavírání mezinárodních smluv (v určitých případech).

Mezi oblasti, které podle LS Unie sdílí s členskými státy, patří vnitřní trh, sociální politika, hospodářská, sociální a územní soudržnost, zemědělství a rybolov, životní prostředí, ochrana spotřebitele, doprava, transevropské sítě, energetika, dále je sem zařazen tzv. prostor svobody, bezpečnosti a práva a společné otázky bezpečnosti v oblasti veřejného zdraví. Unie má dále pravomoc vyvíjet činnost a provádět společnou politiku v oblasti výzkumu, technologického rozvoje a vesmíru, rozvojové spolupráce a humanitární pomoci, ale to jen za předpokladu, že nebude bránit členským státům ve výkonu jejich pravomoci.

Čl. 5 konsolidovaného znění SEU vymezuje tedy pravomoci Unie dle zásady svěření pravomocí, které se řídí zásadami subsidiarity a proporcionality. Svěření pravomocí znamená, že Unie jedná pouze v mezích pravomocí svěřených jí, zatímco pravomoci Unii nesvěřené náleží členským státům. Podle zásady subsidiarity jedná Unie v oblastech, které nespadají do její výlučné pravomoci, pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni ústřední, regionální či místí, ale spíše jich, z důvodu jejího rozsahu či účinků, může být lépe dosaženo na úrovni Unie. Orgány Unie i vnitrostátní parlamenty musí uplatňovat zásadu subsidiarity. Zásada proporcionality omezuje formu a činnost Unie na rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů Smluv.

2.3.7 Federalistický princip č. 7 – Subsidiarita

- Vymezení kompetenčních vztahů mezi federací a členskými jednotkami se řídí principem subsidiarity. Podle něho se řídí i rozdělení funkcí mezi federální a státní orgány.

Podle protokolu o používání zásad subsidiarity a proporcionality (převzatého ve znění návrhu SÚ) mají být uvedené principy brány v úvahu již ve fázi vypracování textu a předložení návrhu legislativních aktů. Uplatnění tohoto principu má umožnit vnitrostátním parlamentům, aby vykonávaly politickou kontrolu subsidiarity ex ante, tedy ještě před přijetím aktu. Protokol zakotvuje povinnost Komise odůvodnit předložené návrhy z hlediska principu subsidiarity a proporcionality. Všechny

legislativní návrhy musí obsahovat podrobné vyjádření, které umožní posoudit, zda byly uvedené principy dodrženy.

Konsolidované znění SEU

HLAVA I – Společná ustanovení

Článek 5

„1. Vymezení pravomocí Unie se řídí zásadou svěření pravomocí. Výkon těchto pravomocí se řídí zásadami subsidiarity a proporcionality.

2. Podle zásady svěření pravomocí jedná Unie pouze v mezích pravomocí svěřených jí ve Smlouvách členskými státy pro dosažení cílů stanovených ve Smlouvách. Pravomoci, které nejsou Smlouvami Unii svěřeny, náležejí členským státům.

3. Podle zásady subsidiarity jedná Unie v oblastech, které nespadají do její výlučné pravomoci, pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni ústřední, regionální či místní, ale spíše jich, z důvodu jejího rozsahu či účinků, může být lépe dosaženo na úrovni Unie.

Orgány Unie uplatňují zásadu subsidiarity v souladu s Protokolem o používání zásad subsidiarity a proporcionality. Vnitrostátní parlamenty dbají na dodržování zásady subsidiarity v souladu s postupem uvedeným v tomto protokolu.

4. Podle zásady proporcionality nepřekročí obsah ani forma činnosti Unie rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů Smluv.

Orgány Unie uplatňují zásadu proporcionality v souladu s Protokolem o používání zásad subsidiarity a proporcionality.“[20]

Konsolidované znění SFEU

PROTOKOL (Č. 2) – O používání zásad subsidiarity a proporcionality

Článek 1

„Každý orgán neustále dbá na dodržování zásad subsidiarity a proporcionality vymezených v článku 5 Smlouvy o Evropské unii.“[21]

20 RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 22-23.

21 RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 266.

2.3.8 Federalistický princip č. 8 – Federální ústavní soud

- Kompetenční spory mezi federací a členskými státy rozhoduje ústavní soud, nebo jiný k tomu určený orgán.

Soudní dvůr Evropské unie je tvořen Soudním dvorem, Soudem prvního stupně (nově pojmenovaným „Tribunál“) a specializovanými soudy. K postavení Soudního dvora EU je třeba obecně uvést, že význam této instituce potenciálně značně vzroste, a to zejména s ohledem na rozšíření jurisdikce v oblasti spolupráce ve věcech justice a vnitra a právní závaznost Listiny základních práv EU a s rozhodováním žalob týkajících se dodržování zásady subsidiarity.

V konsolidovaném znění SFEU, čl. 267 uvádí, že Soudní dvůr Evropské unie má pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se mj. také výkladu Smluv, tedy výkladu primárního práva Unie. Jedná se tedy prakticky o ekvivalent činnosti národních ústavních soudů. Změny Smluv a stanovený postup jakým mohou probíhat je uveden v článku 47 SEU. Je v něm uvedeno, že Smlouvy mohou být změněny řádným či zjednodušeným postupem pro přijímání změn.

Soudní dvůr se skládá z nejméně jednoho soudce z každého členského státu a k jeho činnosti jsou mu nápomocni generální advokáti.

Soudní dvůr EU dále rozhoduje o žalobách podaných členským státem, orgánem nebo fyzickou či právnickou osobou. Dále může rozhodovat na žádost vnitrostátních soudů o předběžných otázkách týkajících se výkladu práva Unie nebo platnosti aktů přijatých orgány.

2.3.9 Federalistický princip č. 9 – Společné federální orgány

- Federální celek má společné nejvyšší federální orgány.

Konsolidované znění SEU

HLAVA III – Ustanovení o orgánech

Článek 13

„1. Unie má institucionální rámec, jehož cílem je podporovat její hodnoty, sledovat její cíle, sloužit jejím zájmům, zájmům jejích občanů a zájmům členských států, jakož i zajišťovat soudržnost, účinnost a kontinuitu jejích politik a činností.

Orgány Unie jsou:

– Evropský parlament,

– Evropská rada,

– Rada,

– Evropská komise (dále jen „Komise“),

– Soudní dvůr Evropské unie,

– Evropská centrální banka,

– Účetní dvůr.

2. Každý orgán jedná v mezích působnosti svěřené mu Smlouvami a v souladu s postupy, podmínkami a cíli v nich stanovenými. Orgány mezi sebou loajálně spolupracují.“[22]

Funkce jednotlivých orgánů jsou podrobněji definovány v příloze této práce (Příloha I).

Lisabonská smlouva významně pozměňuje institucionální rámec Unie, zejména zavedením dvou zcela nových funkcí – stálého předsedy Evropské rady a vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

Funkce stálého předsedy Evropské rady bude přiřknuta kandidátovi, který bude zvolen Evropskou radou na základě kvalifikované většiny na dobu dva a půl roku. Stálý předseda bude předsedat zasedáním Evropské rady a povede její jednání. Dále bude stálý předseda zajišťovat vnější zastupování Unie v záležitostech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky.

22 RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 28.

Funkce vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku slučuje dosavadní funkce vysokého představitele pro SZBP, předsedy Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy a komisaře pro vnější vztahy (v oblasti SZBP). Vysoký představitel bude jmenován Evropskou radou prostřednictvím kvalifikované většiny a jeho jmenování podléhá souhlasu předsedy Komise. Současně však podléhá jakožto místopředseda Komise spolu s ostatními členy Komise schválení Evropským parlamentem. Vysoký představitel bude jednat jako zmocněnec Rady, místopředseda Komise a předseda Rady pro zahraniční věci.

Mezi významné institucionální změny, které přináší LS patří snížení počtu členů Evropského parlamentu (viz Federalistický princip č. 10). Další změnou je formální zařazení Evropské rady mezi orgány Unie. Evropská rada je složená z hlav států a předsedů vlád členských států, předsedy Komise a ze svého předsedy, kterého si Evropská rada volí kvalifikovanou většinou na dva a půl roku, maximálně dvakrát po sobě. Jednání Evropské rady se účastní Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Jednání Evropské rady již nepovede hlava státu či předseda vlády členského státu předsedajícího Unii v Radě, ale předseda Evropské rady, který bude Unii zastupovat také navenek v záležitostech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Evropská rada nevykonává legislativní funkci a její předseda nesmí zastávat jakoukoliv vnitrostátní funkci. V případech, kdy Evropská rada přijímá usnesení jednomyslně, SFEU nově upravuje možnost zdržet se hlasování (obdoba „konstruktivního zdržení se hlasování“ v oblasti SZBP).

Lisabonská smlouva také předpokládá změny ve formacích Rady. Stávající Rada pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy je v novém systému rozdělena na Radu pro obecné záležitosti a Radu pro zahraniční věci. Rada pro obecné záležitosti bude zajišťovat soudržnost prací jednotlivých formací Rady a společně s předsedou Evropské rady a Komisí připravovat zasedání Evropské rady. Rada pro zahraniční věci bude rozhodovat o vnější činnosti Unie podle strategických směrů vymezených Evropskou radou. SFEU v čl. 236 zmocňuje Evropskou radu, aby formou rozhodnutí stanovila seznam jiných formací Rady, než je formace pro obecné záležitosti a formace pro zahraniční věci. Předsednictví jednotlivých formací Rady, kromě formace pro zahraniční věci, bude zajišťováno zástupci členských států v Radě na základě systému rovné rotace.

Od 1. listopadu se také významně mění složení Komise, která po tomto datu bude v Unii s 27 členskými státy tvořena jen 18 komisaři, reprezentujícími dvě třetiny členských států. Členové Komise budou vybráni na základě systému naprosto rovné rotace mezi členskými státy umožňujícího odrážet demografickou a zeměpisnou různorodost všech členských států. Princip rotace stanoví jednomyslně Evropská rada podle zásad stanovených ve SFEU. Evropská rada však může jednomyslně určit, že počet členů Komise bude po roce 2014 jiný, než je stanoveno v SEU.

2.3.10 Federalistický princip č. 10 – Federální parlament

- Federální celek má vlastní zákonodárné orgány. Federální parlamenty bývají dvoukomorové, přičemž jedna komora se skládá obvykle ze stejného počtu zástupců jednotlivých členských států. Při hlasování o závažných otázkách platívá zákaz majorizace.

Evropská unie má ve svých zakládacích smlouvách stanovený vlastní parlament, který funguje v podstatě jako dolní komora. Funkci horní komory zastává Rada. Lisabonská smlouva funkce EP a Rady sice trochu pozměňuje, nicméně podstata zůstává.

V tomto znaku federace, vycházejícímu z „Encyklopedie Politiky“ PhDr. Karla Žaloudka, se tedy LS shoduje. Shoduje se i v tom, že jedna komora se skládá ze stejného počtu zástupců jednotlivých členských států. Rovné zastoupení je v Radě, naproti tomu v EP jsou poslanci zastoupeni poměrným sestupným systémem.

Evropský parlament (podle čl. 14 konsolidovaného znění SEU) vykonává společně s Radou legislativní a rozpočtovou funkci, politickou kontrolu a konzultace a volí předsedu Komise. Skládá se ze zástupců občanů Unie, jejichž počet se pro volební období 2009-20014 snižuje ze 785 na 750 zástupců a jednoho předsedu. Toto je významná změna, kterou LS přináší. Zastoupení občanů v EP je zajištěno poměrným sestupným způsobem, přičemž je stanoven minimální (6) a maximální (96) počet zástupců z každého státu.

Evropská rada z podnětu EP přijme jednomyslně rozhodnutí, kterým stanoví složení EP. Členové EP jsou voleni přímou volbou svobodným a tajným hlasováním na pětileté období. Následně EP volí ze svých členů svého předsedu a předsednictvo.

Postupy přijímání aktů jsou stanoveny v článku 294 SFEU. V něm je uveden řádný legislativní postup, který by měl fungovat následujícím způsobem. Komise předloží Evropskému parlamentu a Radě návrh. EP zaujme svůj postoj v prvním čtení a postoupí jej Radě. Schválí-li Rada postoj EP, je dotyčný akt přijat ve znění odpovídajícím postoji EP. Pokud však Rada postoj EP neschválí, přijme svůj postoj v prvním čtení a postoupí jej EP. Rada podrobně informuje EP o důvodech, na jejichž základě přijala postoj v prvním čtení. Komise podrobně informuje EP o svém postoji. Následuje druhé čtení, dohodovací postup a třetí čtení atd. Celý legislativní postup je uveden v příloze II. této práce.

Posílení postavení Evropského parlamentu

Vzhledem k tomu, že ve většině případů LS předpokládá při přijímání legislativních aktů tzv. řádný legislativní postup, rozšiřuje se i zapojení Evropského parlamentu do schvalování unijní legislativy. Nejvýznamnější je tato změna v oblastech justice a vnitra a společné zemědělské politiky, které se prakticky celé přesouvají do spolurozhodovacího postupu.

Také nová rozpočtová procedura počítá s demokratickou kontrolou ze strany EP. Navíc smlouva předpokládá volbu předsedy Komise Evropským parlamentem a také Vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku se bude zodpovídat jak Radě, tak jako člen Komise i Evropskému parlamentu.

Další změnou je podstatné posílení role EP, jehož postavení v legislativním procesu, včetně schvalování rozpočtu, se má vyrovnat pozici Rady. K tomu přispívá i výrazné zvýšení počtu oblastí podléhajících spolurozhodovací proceduře.

Postavení národních parlamentů

Jednou ze základních zásad fungování Evropské unie je zásada zastupitelské demokracie. S jejím posilováním souvisí i posílení úlohy národních parlamentů spojené s uplatňováním zásady subsidiarity. Postavení národních parlamentů jako garantů dodržování zásady subsidiarity by se mělo projevit především kodifikací v podobě nového článku o úloze národních parlamentů vloženého do samotného textu SEU (čl. 12 nového číslování SEU). Text takto navrženého ustanovení je v podstatě rekapitulací ustanovení obsažených již v návrhu SÚ a jejích protokolech.

V čl. 12 jsou popsány způsoby, kterými vnitrostátní parlamenty aktivně přispívají k dobrému fungování Unie. Vnitrostátní parlamenty jsou podle LS informovány ze strany orgánů Unie a jsou jim postupovány návrhy legislativních aktů Unie. Dále zajišťují dodržování zásady subsidiarity, podílejí se v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva na mechanismech hodnocení provádění politik Unie a jsou zapojeny do politické kontroly činnosti Europolu a do hodnocení činnosti Eurojustu. Dále se podílejí na postupech pro přijímání změn Smluv, jsou jim oznamovány žádosti o přistoupení k Unii a v rámci meziparlamentní spolupráce se vnitrostátní parlamenty podílejí spolupráci mezi nimi a Evropským parlamentem.

Rada je jakousi horní komorou Evropského parlamentu. Společně s ním vykonává legislativní a rozpočtovou funkci, vymezuje politiky a koordinuje v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami. Skládá se z jednoho zástupce každého členského státu na ministerské úrovni, který je zmocněn zavazovat vládu členského státu, který zastupuje, a vykonávat hlasovací právo. Rada rozhoduje kvalifikovanou většinou (pokud není stanoveno jinak). Ta je od 1. listopadu 2014 vymezena jako nejméně 55% členů Rady, tvořených nejméně patnácti z nich a zastupujících členské státy, které představují nejméně 65% obyvatelstva Unie. Blokační menšinu musí tvořit nejméně čtyři členové Rady, jinak se kvalifikovaná většina považuje za dosaženou. Rada pro obecné záležitosti zajišťuje soudržnost prací jednotlivých složení Rady. Rada pro zahraniční věci vytváří vnější činnost Unie podle strategických směrů vymezených Evropskou radou a zajišťuje soudržnost činnosti Unie. Za přípravu prací Rady odpovídá Výbor stálých zástupců vlád členských států. Pokud Rada projednává návrh legislativního aktu a hlasuje o něm, zasedá veřejně. Předsednictví jednotlivých složení Rady, s výjimkou složení pro zahraniční věci, zajišťují zástupci členských států v Radě na základě systému rovné rotace.

2.3.11 Federalistický princip č. 11 – Dvojí občanství

- Ve federaci existuje dvojí státní občanství.

Občanem Unie je každá osoba, která má státní příslušnost některého z členských států. Občanství Unie bylo zavedeno již Maastrichtskou smlouvou v roce 1992. Občanství EU nenahrazuje, ale pouze doplňuje státní občanství členských států. Občané Unie požívají práv udělených Smlouvami a mají povinnosti, které jim ukládá. Význam občanství Unie spočívá v tom, že občané Unie mají skutečná práva na základě právních předpisů EU.

Lisabonská smlouva stanovuje občanství Unie, které existuje vedle občanství členského státu. V čl. 20 SFEU uvádí, že každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie. Jako takový má každý mimo jiné právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu a v obecních volbách v členském státě, v němž mají bydliště, za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu. Na území třetí země, kde členský stát, jehož jsou státními příslušníky, nemá své zastoupení, právo na diplomatickou a konzulární ochranu kterýmkoli členským státem za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu. Dále má každý občan EU petiční právo k Evropskému parlamentu, právo obracet se na evropského veřejného ochránce práv a právo obracet se na orgány a poradní instituce Unie v jednom z jazyků Smluv a obdržet odpověď ve stejném jazyce.

Listina základních práv EU zmiňuje základní hodnoty EU ve vztahu k občanství Unie:

LZPEU – Preambule:

„Unie, vědoma si svého duchovního a morálního dědictví, se zakládá na nedělitelných a všeobecných hodnotách lidské důstojnosti, svobody, rovnosti a solidarity; spočívá na zásadách demokracie a právního státu. Do středu své činnosti staví jednotlivce tím, že zavádí občanství Unie a vytváří prostor svobody, bezpečnosti a práva.“

2.3.12 Federalistický princip č. 12 – Federální vojsko

- Federace má své vlastní vojsko.

Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP) byla vytvořena již Maastrichtskou smlouvou v roce 1992 a od té doby je možné sledovat určitou logiku v úsilí o zefektivnění této politiky. Členské státy odmítají vzdát se svého výlučného postavení a trvají na specifickém charakteru SZBP. Ten je dán jednomyslnou rozhodovací procedurou, omezenou rolí Evropské komise a EP a vynětím příslušných ustanovení Smlouvy z jurisdikce Evropského soudního dvora. Posílení SZBP se v minulosti dosahovalo zlepšením koordinačních mechanismů a zajištěním návaznosti při výkonu funkce předsednické země, možností nepodílet se na společné akci či postoji nebo umožněním posílené spolupráce mezi státy se shodnými zájmy.

Úprava SZBP v LS podržela základní parametry současné institucionální a rozhodovací struktury. Výlučné postavení členských států v rozhodovacím procesu zůstalo zachováno. Evropská rada bude identifikovat strategické zájmy a cíle Unie, stanovovat obecné směry SZBP, včetně otázek spojených s obranou, a přijímat rozhodnutí k provádění těchto obecných směrů.

Do kapitoly o SZBP byl z návrhu SÚ převzat koncept strukturované spolupráce (mechanismus umožňující skupině států, jejichž vojenské prostředky splňují vyšší kritéria a které v této oblasti přijaly vyšší závazky, navázat užší spolupráci, tak aby byly připraveny na vedení těch nejnáročnějších misí). Součástí primárního práva se též stává ustanovení o zřízení Evropské obranné agentury.[23]

Společná bezpečnostní a obranná politika (SBOP) je definována v článku 42 SEU jako nedílná součást SZBP, která Unii zajišťuje operativní schopnost opřenou o civilní a vojenské prostředky. Unie je může použít pro mise vedené mimo území Unie k udržení míru, předcházení konfliktům a posílení mezinárodní bezpečnosti v souladu se zásadami Charty OSN. Plnění těchto úkolů je založeno na využití schopností poskytnutých členskými státy. V článku je uvedeno, že Společná bezp. a obranná politika zahrnuje postupné vymezení společné obranné politiky Unie. Ta by měla vést ke společné obraně, jakmile o tom Evropská rada jednomyslně rozhodne. V takovém případě

[23] Evropská obranná agentura (European Defence Agency – EDA) měla být zřízena Smlouvou o Ústavě pro Evropu. Po zablokování ratifikačního procesu referendy ve Francii a Nizozemí rozhodla Rada o zřízení EDA na základě čl. 14 SEU – viz Společná akce Rady 2004/551/SZBP ze 12.7.2007.

doporučí členským státům přijetí takového rozhodnutí v souladu s jejich ústavními předpisy.

Pro provádění SBOP dávají členské státy Unii k dispozici civilní a vojenské schopnosti, aby přispěly k plnění cílů vymezených Radou. Členské státy, které mezi sebou ustavily mnohonárodní síly, je mohou rovněž dát k dispozici SBOP. V článku 42 je také uvedeno, že se členské státy zavazují k postupnému zdokonalování svých vojenských schopností.

Evropské obranná agentura byla zřízena za účelem provádění všech opatření pro posílení výrobní a technologické základny v oblasti obrany, podílení se na vymezení evropské politiky schopností a vyzbrojování a napomáhání Radě při hodnocení zlepšování vojenských schopností. Evropská obranná agentura má pod vedením rady za úkol např. přispívat k určení cílů vojenských schopností členských států a hodnotit dodržování závazků týkajících se schopností přislíbených členskými státy, navrhovat mnohostranné projekty pro plnění cílů z hlediska vojenských schopností a zajišťovat koordinaci programů prováděných členskými státy a řízení zvláštních programů spolupráce. Dále má agentura za úkol podporovat výzkum v oblasti obranných technologií, koordinovat a plánovat společnou výzkumnou činnost a studie technických řešení odpovídajících budoucím operativním potřebám.

Evropská obranná agentura je otevřena všem členským státům, které si přejí podílet se na její činnosti. V rámci agentury se vytvářejí zvláštní skupiny sdružující členské státy, jež vedou společné projekty. Agentura plní své úkoly ve spojení s Komisí, je-li to třeba.

Rozhodnutí, která se týkají SBOP přijímá Rada jednomyslně na návrh vysokého představitele Unie pro zahr. věci a bezpečnostní politiku nebo z podnětu některého členského státu. Vysoký představitel může (případně s Komisí) navrhnout, aby byly využity vnitrostátní prostředky i nástroje Unie. K zachování hodnot Unie a službě jejím zájmům může Rada v rámci Unie pověřit provedením mise skupinu členských států.

Mezi mise, při kterých může Unie použít civilní a vojenské prostředky, patří společné akce v oblasti odzbrojení, humanitární a záchranné mise, poradní a pomocné mise, mise pro předcházení konfliktům a udržení míru, míse bojových sil k řešení krizí

a další. Článek 43 také uvádí, že všechny takové mise mohou přispívat k boji proti terorismu, včetně podpory třetích zemí v boji proti terorismu na jejich území.

2.3.13 Federalistický princip č. 13 – Různost a jednota

- Důležitý znak spolkového státu představuje idea kombinace různosti a jednoty, která souvisí s filozofickým nazíráním na podstatu federace (konfederace) a idea pluralismu (mnohosti).

Tento znak federalismu korespondoval téměř doslova se SÚ. Filozofie spojení jednoty a rozdílnosti byla zachycena v hesle Unie uvedeném mezi symboly Unie. Heslo Unie „*Jednotná v rozmanitosti*." se však již v LS nevyskytuje. Symboly EU se již v LS vypustily, přesto k Evropské unii neodmyslitelně patří. Kromě motta EU mezi symboly patří Evropská vlajka, Den Evropy (9. květen) a Evropská hymna (melodie z Beethovenovy Deváté symfonie).

Smlouva o EU respektuje bohatou kulturní a jazykovou rozmanitost Unie a dbá na zachování a rozvoj evropského kulturního dědictví.

2.3.14 Federalistický princip č. 14 – Členství ve federaci a jeho ukončení

- Základem moderního federalismu, ale i charakteristickým rysem samotné federace, je dobrovolné spojení a setrvání teritoriálních jednotek ve federativním svazku. Rovněž členské státy konfederace se sdružují na základě dobrovolnosti a mají právo jednostranně vystoupit z konfederace. Ukončení členství ve federaci je však přece jen složitější a vyžaduje se tu vyjádření všech členských partnerů.

Přistoupení nového státu k EU je založeno na čistě dobrovolné bázi. Z hlediska materiálních předpokladů pro přistoupení se musí jednat o stát ve smyslu mezinárodního práva, musí se jednat o evropský stát[24] a stát musí uznávat hodnoty Unie (definované SEU) a vázat se k podpoře těchto hodnot.

Z hlediska procesních předpokladů musí stát, který se chce stát členem Unie, podat žádost o přijetí adresovanou Radě. Ta bude nově mít povinnost informovat EP a

[24] Prozatím nebylo dosaženo politické shody mezi členskými státy, zda vůbec a případně jakým způsobem vymezit pojem „evropský stát" – zda na základě geografických, hodnotových či jiných kritérií.

vnitrostátní parlamenty o každé žádosti o přistoupení i Unii. Rada dále předá žádost Evropské komisi, která po posouzení žádosti připraví předběžné stanovisko, v němž zohlední politické, hospodářské a sociální poměry žadatele. Na základě tohoto stanoviska rozhodne Rada o zahájení přístupových jednání.

V přístupové smlouvě mezi členskými státy a žadatelským státem se stanoví podmínky přistoupení a změny Smluv. Přístupová smlouva musí být ratifikována všemi členskými státy a žadatelem. Jakmile přístupová smlouva nabude platnosti, stává se žadatel členem EU.

Vystoupení z Evropské unie

Lisabonská smlouva nově výslovně upravuje postup pro dobrovolné vystoupení členského státu z EU.[25] Členský stát má možnost z EU vystoupit bez jakýchkoli podmínek.[26] Členský stát, který se rozhodl, že vystoupí z EU, je povinen o svém úmyslu informovat Evropskou radu, ta musí oznámení státu přijmout. Vystoupení členského státu má pak dva možné scénáře.

V první variantě členský stát, který chce vystoupit, uzavře smlouvu s EU o tom, jak budou nadále uspořádány vztahy mezi EU a tímto bývalým členským státem a vystoupí k datu, které tato smlouva stanoví. Rada rozhoduje zvláštní kvalifikovanou většinou po obdržení souhlasu EP (zde rozhoduje běžná většina).

V druhé variantě dojde k tomu, že se smlouvu o podmínkách vystoupení a dalším uspořádání vztahů nepodaří uzavřít a stát vystoupí po uplynutí dvou let od oznámení svého úmyslu vystoupit. Tato lhůta může být po dohodě s členským státem prodloužena.

Smlouvy a závazky z nich vyplývající přestávají platit pro vystupující stát buď vstupem v platnost smlouvy o vystoupení, nebo po uplynutí příslušných dvou let. Dokud je stát členem, má shodná práva jako ostatní členské státy.

Ustanovení týkající se přistoupení státu k EU a jeho vystoupení z EU je uvedeno v článcích 49 a 50 konsolidovaného znění SEU.

---

25 Odstoupení nebo vypovězení mezinárodní smlouvy je možné již dnes podle čl. 54 ev. 56 Vídeňské úmluvy o smluvním právu.

26 Jde o jediný upravený způsob ukončení členství v EU, vyloučení smlouva neupravuje.

2.3.15 Federalistický princip č. 15 – Způsob vzniku federace

- Federace, eventuálně konfederace, se utvářejí na základě integrace několika územních celků nebo dezintegrace, kdy se jednotný stát promění ve federální. Jiný způsob vzniku federace představuje transformace, kdy se určitý politicko-územní celek, který neměl charakter státu, přeformuje ve vnitřně členěný stát.

Vznik Evropské unie by dán integračním procesem probíhajícím od padesátých let dvacátého století, a tento proces bude zřejmě i pokračovat do otevřené budoucnosti. EU tedy vznikla způsobem charakteristickým pro federace.

2.3.16 Federalistický princip č. 16 – Příčiny vzniku federace

- Mezi základní příčiny vzniku federace patří zejména vojenské, politické či ekonomické cíle.

Vlivy na evropskou integraci by se daly rozdělit do třech skupin: na ideologické, politické a ekonomické. Po druhé světové válce bylo cílem evropské integrace zajištění mírového soužití evropských států a zajištění hospodářské prosperity.

Ideologické vlivy patřil např. projev britského politika Winstona Churchilla ze dne 19. září 1946 na téma Spojených států evropských.

Ekonomické vlivy se uplatnily např. v souvislosti s realizací tzv. Marshallova plánu (1947) pro hospodářskou obnovu válkou zničené Evropy. Tehdy se objevil názor, že spíše než celková integrace politická by se schůdnější mohla stát cesta postupných kroků spíše v hospodářské oblasti.

Mezi politické vlivy patřilo usmíření dvou tradičních rivalů: Francie a Německa. Původní mocenské soupeření těchto zemí bylo nahrazeno spoluprací, což významně posílilo stabilitu celé Evropy.

Každou federaci pochopitelně musí pojit nějaké společné cíle, které by nebylo možno uskutečňovat v potřebné míře pouze na úrovni jednoho státu. To je logický popud pro spojení se s dalšími, v daných oblastech podobně smýšlejícími státy. Účelem je efektivnější realizace svých cílů.

I Evropská unie má své cíle, po kterých touží většina moderních demokratických států. Je to ekonomická výkonnost, stabilita, vysoká životní úroveň a v neposlední řadě také mír.

Lisabonská smlouva nově začlenila do textu SEU ustanovení o hodnotách EU, které doslovně převzala z SÚ, a podstatně přeformulovala cíle EU. Tato ustanovení nemají jen povahu deklaratorní, mají i interpretační význam a mohou se tedy promítnout v judikatuře Evropského soudního dvora.

Kromě hodnot svobody, demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod a právního státu, na které odkazuje i stávající znění čl. 6 SEU, by měl být výčet základních hodnot, a na nichž je Unie založena, rozšířen o úctu k lidské důstojnosti, rovnost a ochranu menšin. Vedle hodnot společných členským státům je v článku obsažen i katalog základních hodnot společnosti – pluralismus, nepřípustnost diskriminace, tolerance, spravedlnost, solidarita a rovnost mužů a žen. Podporovat tyto hodnoty by mělo být vedle podpory míru a blahobytu svých obyvatel základním cílem Unie, a to i v jejích vztazích s okolním světem.

Cíle Unie jsou ve srovnání s SÚ definovány rozdílně. První cíl – podpora míru, svých hodnot a blahobytu svých obyvatel – zastřešuje všechny ostatní cíle. Nejprve jsou vymezeny cíle v oblasti prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Následující cíle hospodářské, mezi nimiž zřetelně převažují cíle sociálně solidární nad cíli liberálně ekonomickými. Cíl spočívající ve „vyváženém hospodářském růstu“ je korigován cílem „cenové stability“, „vysoce konkurenceschopné hospodářství“ má být zároveň hospodářstvím „sociálně tržním“. Zatímco prohlubování vnitřního trhu je odbyto konstatováním, že „Unie vytvoří vnitřní trh“, následující cíle sociální a environmentální jsou vypočítávány dosti podrobně: plná zaměstnanost, společenský pokrok, vysoký stupeň ochrany a zvyšování kvality životního prostředí, boj proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci, sociální spravedlnost a ochrana, rovnost mužů a žen, mezigenerační solidarita, ochrana práv dítěte.

Konsolidované znění SEU

HLAVA I – Společná ustanovení

Článek 3

„1. Cílem Unie je podporovat mír, své hodnoty a blahobyt svých obyvatel.“[27]

2.3.17 Federalistický princip č. 17 – Společná měna

- Pro federace je charakteristická i společná měna

Jednotnou měnu zakládá již Maastrichtská smlouva, která její zavedení roztřiďuje do třech etap. První dvě byly etapami přípravnými, kdy se slaďovaly přístupy hospodářské politiky, vytvářely institucionální a právní předpoklady a v neposlední řadě jednotlivé země plnily podmínky pro zařazení do oblasti jednotné měny - tzv. maastrichtská kritéria konvergence. Třetí etapou bylo završení procesu zavádění jednotné měny. Tedy přechod od měny fungující pouze v bezhotovostních operacích k zavedení fyzických mincí a bankovek.

Název *euro* získala evropská měna na Summitu EU v Madridu roku 1995.

Pro bezhotovostní operace bylo euro používáno od 1.1. 1999 do konce roku 2001 jedenácti (resp. dvanácti)[28] státy Unie. Euro-mince a euro-bankovky pak do konce února 2002 zcela nahradily původní měny daných dvanácti států.

Měnová jednotka euro má mezinárodní zkratku EUR. Jako symbol používá stylizované řecké písmeno epsilon, které má odrážet evropský charakter měny. Dvojitá vodorovná čára uvnitř tohoto písmene má symbolizovat stabilitu nově vznikající měny.

Konsolidované znění SEU

HLAVA I – Společná ustanovení

Článek 3

„4. Unie vytváří hospodářskou a měnovou unii, jejíž měnou je euro.“[29]

---

27 RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 21.

28 Zvláštní vrcholné zasedání Evropské unie v květnu roku 1998 konstatovalo, že pro zavedení jednotné měny euro se kvalifikovalo 11 zemí Evropské unie (Belgie, Finsko, Francie, Itálie, Irsko, Nizozemsko, Lucembursko, Německo, Portugalsko, Rakousko, Španělsko). Kurzy měn těchto zemí k euru byly ke konci roku 1998 trvale fixovány ve formě přepočítacích koeficientů. Od roku 2001 k těmto zemím přistoupilo Řecko.

29 RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 21.

Udržování cenové stability a podpora obecné hospodářské politiky v Unii je prvořadým cílem spadajícím do kompetence Evropského systému centrálních bank (ESCB). Do základných úkolů systému patří vymezování a provádění měnové politiky Unie, provádění devizových operací, správa oficiální devizové rezervy členských států a podpora plynulého fungování platebních systémů.

K povolování vydávání eurobankovek v Unii má výlučné právo Evropská centrální banka, která tyto bankovky může spolu s národními centrálními bankami vydávat. Členské státy mohou vydávat eurominneed, objem jejich emise však vyžaduje schválení Evropskou centrální bankou.

3 VÝSLEDKY PROVEDENÉ ANALÝZY A VLIV LISABONSKÉ SMLOUVY NA SUVERENITU ČLENSKÝCH STÁTŮ

3.1 Eufunkční federalistické principy v Lisabonské smlouvě

Eufunkční principy jsou takové principy, které působí ve prospěch systému. V tomto případě termín představuje obecné federalistické principy, které jsou v souladu s Lisabonskou smlouvou. Neboli, jsou v ní obsaženy.

Podle provedené analýzy se jedná o principy s čísly: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16 a 17.

Analýza prokázala, že v určité formě se v Lisabonské smlouvě vyskytuje většina federalistických principů. Jedná se o 15 principů z celkových 17. Nelze však opomenout, že Lisabonská smlouva postrádá možná základní princip, kterým je existence ústavy.

Přesto, uspořádání EU v případě úspěšné ratifikace Lisabonské smlouvy by bylo následující:

Evropská unie by měla plnou právní subjektivitu.

Členské státy by měly rovněž státní suverenitu, ale uskutečňovanou v rámci federální smlouvy, a částečnou mezinárodní subjektivitu.

Svrchovanou platnost by měla federální smlouva, a federální právní akty by byly platné přímo ve všech členských státech. Jejich transformace do zákonodárství členských států by nebyla ve všech případech nutná.

Členské státy by měly zachovány své vrcholné státní orgány a své ústavy, které by musely být v souladu s federální smlouvou.

Vymezení kompetenčních vztahů mezi federací a členskými jednotkami by se řídilo principem subsidiarity. Podle něho by se řídilo i rozdělení funkcí mezi federální a státní orgány.

Kompetenční spory mezi federací a členskými státy by rozhodoval ústavní soud nebo jiný k tomu určený orgán.

Pro EU by bylo charakteristické dvojí právo – federální právo a právo jednotlivých členských států, přičemž prioritu by mělo právo federální.

EU by měla společné nejvyšší federální orgány.

Federální celek by měl vlastní zákonodárné orgány. Federální parlament by byl v podstatě dvoukomorový, přičemž jedna (horní) komora by se skládala ze stejného počtu zástupců jednotlivých členských států a druhá poměrným zastoupením. Při hlasování o závažných otázkách by platil zákaz majorizace.

V této federaci by existovalo dvojí státní občanství.

Důležitý znak by představovala idea kombinace různosti a jednoty (která souvisí s filozofickým nazíráním na podstatu federace) a idea pluralismu.

EU by byla utvořena na základě integrace několika územních celků, kdy se jednotný stát proměnil ve federální.

Mezi základní příčiny vzniku takové federace by patřily zejména vojenské, politické a ekonomické cíle.

EU by měla i společnou měnu.

3.2 Disfunkční federalistické principy v Lisabonské smlouvě

Disfunkční principy jsou takové, které působí proti systému. V této analýze jsou to obecné federalistické principy, které jsou v rozporu s Lisabonskou smlouvou. Neboli nejsou v ní obsaženy.

Podle provedené analýzy se jedná o princip s číslem: 1

Kritériem jednoznačně odporujícím evropské ústavě se ukázal být pouze jeden princip z celkových sedmnácti. Jedná se však o princip pravděpodobně zásadní. Evropská unie fungující pod Lisabonskou smlouvou by neměla federální ústavu. Jednalo by se jen o mezinárodní smlouvu.

3.3 Mezní principy v Lisabonské smlouvě

Do kategorie „mezních principů“ jsou zařazeny principy, jejichž soulad s LS nebylo možné jednoznačně určit.

Do mezních principů je zařazen jeden z celkových sedmnácti použitých kritérií.

Podle provedené analýzy se jedná o princip s číslem 14, podle kterého je k vystoupení členského státu z federálního uskupení komplikovanou záležitostí, která vyžaduje vyjádření všech členských partnerů.

Podle první varianty vystoupení člena Unie by LS tento princip naplňovala. Tento bod jsem ale přesto zařadil do mezních principů z toho důvodu, že existuje ještě druhá varianta ukončení členství, při které se ostatní členové ani federální orgány k ničemu vyjadřovat nemusí, a stát z Unie vystoupí po dvou letech od oznámení svého rozhodnutí.

3.4 Vliv federalistických principů Lisabonské smlouvy na suverenitu členských států

Výsledky provedené analýzy se výrazně přiklánějí na jednu ze dvou možných stran. Ani jediné kritérium se neukázalo v jasném nesouladu s LS. Ze sedmnácti zvolených kritérií pro identifikaci federalismu LS splňuje 15, což je téměř 90%. Jeden princip není možné jednoznačně zařadit ani na jednu stranu, protože se v LS neobjevuje ve zcela čisté podobě. Pouze jeden princip je v jasném rozporu s LS.

Je ovšem nemožné v této analýze vytvořit přesný, číselně vyjádřený výsledek. Je to způsobeno tím, že zvoleným kritériím bohužel nelze přičítat jednotnou hodnotu. Některá by se dala počítat jako významnější a jiná jako méně významná. Toto rozdělení je ale prakticky nemožné.

Tato analýza může sloužit jako velice přínosná pomůcka pro hodnocení suverenity každého členského státu Evropské unie. Jak se však ukazuje také z názorů odborníků, pojem suverenita je poměrně komplikovaný poměr a v současném světě je pojmem spíše teoretickým.

„suverenitu ve smyslu nezávislosti na jakékoli vnitřní a vnější moci nemá už dávno nikdo. Měli ji možná někteří absolutističtí panovníci. Spojené státy jsou dnes jedinou světovou supervelmocí, ale i ony jsou vázány řadou mezinárodních smluv, jakož i členstvím v mezinárodních organizacích (například ve Světové obchodní organizaci). Jsou na nich, málo platné, "závislé".

Pojem suverenita je pojmem z laboratoře myšlenek, nikoli ze života. Bylo by realističtější, i když jistě méně populistické, slovo suverenita vynechávat a mluvit o tom, zda a které pravomoci orgánů našeho státu přeneseme nebo nepřeneseme na orgány unie.“[30]

Suverenita (nebo také svrchovanost) je heslem často znějícím v mediích. A jak už jsme si zvykli, nejhlasitěji zní obvykle v době ratifikačního procesu nějaké zásadní mezinárodní smlouvy. Přístup k termínu státní suverenita je totiž značně ovlivněn úhlem pohledu. Prezident Václav Klaus ve svém prvním novoročním projevu Čechy

[30] PITHART, Petr. Smlouva nezavádí stát - mění svrchovanost. *IHNed.cz : Zpravodajský server Hospodářských novin* [online]. 2005 [cit. 2008-04-15]. Dostupný z WWW: <http://www.ihned.cz/1-10072850-16180610-000000_d-07>. ISSN 1213-7693.

ubezpečil, že vstupem do EU nenastane v jejich životech žádný radikální zvrat. Zároveň však upozornil, že vstupem do Evropské unie dojde k ukončení formální svrchovanosti země. Tehdejší premiér Vladimír Špidla, ministr zahraničí Cyril Svoboda i předseda Unie svobody-DEU Petr Mareš s tímto názorem nesouhlasili. Podle nich Česko svrchovanost neztratilo, jen ji společně sdílí s ostatními státy. Pravda se nachází zřejmě někde uprostřed. Absolutní svrchovanost státu je v dnešním světě spíše teoretickým termínem. Realita je taková, že všechny státy jsou na něčem, někom závislé, jsou signatáři mezinárodních úmluv, členy různých společenství, unií a paktů, a jako takoví se těmito dohodami musí řídit. Členství v EU má již v současné době omezující vliv na státní suverenitu.

Oblasti, ve kterých jsou členské státy naprosto omezeny jsou oblastmi s výlučnou pravomocí. V nich může vytvářet a přijímat právně závazné akty pouze Evropská unie. Jedná se o celní unii, stanovení pravidel hospodářské soutěže, měnovou politiku, zachování biologických mořských zdrojů a společnou obchodní politiku.

Dále mají členské státy svoji suverenitu částečně omezenou v oblastech sdílených s Unií. Jedná se např. o vnitřní trh, sociální politiku, zemědělství, životní prostředí, ochrana spotřebitele, doprava, energetika, společné otázky bezpečnosti veřejného zdraví a další.

Pokud se tedy podíváme na tento výčet oblastí, o které jsou členské státy okleštěny, a na výše uvedený drtivý výčet federalistických principů, které by EU fungující pod Lisabonskou smlouvou naplňovala, je na první pohled patrné o jak velkou část suverenity každý přichází.

ZÁVĚR

Analýza federalistických principů v Lisabonské smlouvě usiluje o odkrytí míry federalismu EU fungující podle této reformní smlouvy. Ta v této analýze vychází jako velice vysoká, neboť bylo naplněno patnáct ze sedmnácti kritérií pro federaci.

Tato čísla však nemohou být brána s matematickou přesností, protože každému z použitých kritérií není možné připočíst tutéž hodnotu. Některá by se dala považovat za větší ukazatel federalismu a jiná naopak za menší.

Hodnota každého principu je však otázkou buďto další specializované analýzy, nebo – a to spíše – je pouze otázkou nezodpověditelnou. Odpověď na ni by pravděpodobně byla založena pouze na individuálním názoru, který by se u každého zřejmě často lišil. Avšak získání hodnoty pro každé z užitých kritérií pro posouzení míry federalismu by pochopitelně znamenalo i získání daleko přesnějšího výsledku.

V případě této provedené analýzy však takové přesné údaje snad ani potřeba nejsou. Převaha jednoho z ukazatelů, tedy federalistických principů obsažených v LS, nad druhým je tak veliká, že nedává příliš prostoru pro polemiku o získaném výsledku. Poměr 15:2 tedy nese velice výraznou informaci o tom, že zkoumaná Smlouva by po případné ratifikaci vytvořila Evropu s většinou typických znaků federace. A to přestože by tato smlouva příliš změn v této oblasti nepřinesla.

Podle mého názoru by se však, pouze díky uvedení nové Smlouvy v platnost z Evropy nestala federace podobná jiným typickým, dlouhá léta fungujícím. Domnívám se totiž, že čistá federace nejsou jen právní texty, kterými by se obyvatelstvo mělo řídit. Pod fungujícím federálním státem si představuji i společné cítění a souznění obyvatel tohoto spolku; když se obyvatelé začnou považovat spíše za občany nadřazeného celku a příslušnost ke konkrétnímu členskému státu berou spíše jako doplňkovou. A toto podle mého mínění není otázkou stovek stránek právního textu, ale otázkou mnoha let spokojeného soužití občanů spolkových zemí.

Předmětem této komparační analýzy není hodnocení ani úvaha, zda je federální uspořádání pro Evropu tou správnou cestou, nebo je spíše cestou do záhuby. Cílem bylo pouze zjištění, zda Lisabonská smlouva je či není federalistická. A v případě že je, tak v jaké míře. Tento cíl se podle mého soudu za daných podmínek podařilo naplnit.

Domnívám se, a je to i mým přáním, že získané výsledky této analýzy by mohly sloužit jako cenná informace pro všechny obyvatele členských států Evropské unie, kteří jsou bezradní v utvoření svého názoru na EU, neboť k nim často zaznívají rozporuplná prohlášení ze strany médií a známých osobností, týkající se státní suverenity v EU. Proto doufám, že i tato práce může být přínosem pro občany jak České republiky, tak i ostatních států Evropské unie.

SUMMARY

This thesis analyses Treaty of Lisbon in order to reveal federalist principles contained in this new reformative treaty. This will enable to infer the impact on the sovereignty of the EU member states in case the Treaty of Lisbon would be ratified.

The crucial part of preparation for this analysis was the bibliographic search in order to find and define all possible characteristics of a Federation. These characteristics were put into 17 federalist principles.

After the introduction chapter the article consists of description of the Treaty of Lisbon from a historic, present and future point of view. The main chapter is focused on comparing 17 federalist principles generally accepted in literature to the corresponding parts of the Treaty of Lisbon. Each part is analyzed and a conclusion weather it is federalist or not is made.

The findings are described in next chapter which is used as a summary of the analyzed principles.

The thesis comes to conclusion that the Treaty of Lisbon is a very federalist document under which the European Union would be a federation similar to others existing in the world. This restricts also the sovereignty of the EU member states. They are obligated to give up some of their state policies and yield them to the Union. This thesis also concerns the thought of a sovereign state in contemporary world.

SEZNAM LITERATURY

ADAMOVÁ, Karolina. *K historii evropského federalismu*. Editor Pavel Klener; Odpovědná redaktorka Marie Bernardová. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Univerzity Karlovy, 1997. 112 s. ISBN 80-7184-372-5.

Blackwellova encyklopedie politického myšlení. Editor David Miller; překlad J. Kuchtová, I. Lukáš, J. Ogrocká. Brno : JOTA, 1995. 580 s. ISBN 80-85617-47-1.

Evropská komise. *Glosář: Instituce, politiky a rozšiřování Evropské unie*. Praha: Informační centrum Evropské unie, 2004. 175 s. Dostupný z WWW: <http://www.evropska-unie.cz/cz/glossary/>. ISBN 80-239-2451-6.

Evropský parlament. Evropský parlament se vyslovuje k Evropské Ústavě : na základě zprávy vypracované Výborem pro ústavní záležitosti o Smlouvě o Ústavě pro Evropu. [s.l.] : Úřad pro úřední tisky, 2005. 50 s. ISBN 92-823-1930-X.

Evropská společenství. *Návrh Evropské ústavy připravený Evropským konventem : Představení návrhu občanům*. Lucemburk : Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2004. 28 s. ISBN 92-894-6450-X.

Evropská společenství. *Smlouva o Ústavě pro Evropu*. 1. vyd. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2005. 482 s. ISBN 92-824-3108-8.

Srv. Grantová expertiza ÚSP ČAV o federalismu, příspěvky J. Grošpiče, J. Klaboucha a V. Knappa. Praha 1992. In ADAMOVÁ, K.: *K historii evropského federalismu*. Praha: Karolinum, 1997, s. 90 – 94. ISBN 80-7184-372-5.

JANKŮ, Martin. *Evropská unie : Právní systém*. Praha : Computer Press, 2002. 163 s. ISBN 80-7226-806-6.

KRIEGER, Joel. *Oxfordský slovník světové politiky*. 1. vyd. Praha : Ottovo nakladatelství, 2000. 1090 s. ISBN 80-7181-463-6.

PITROVÁ, Markéta. *Institucionální struktura Evropské unie*. Brno : Nauma, 2002. 131 s. ISBN 80-8625-832-7.

PITROVÁ, Markéta, FIALA, Petr. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2.

PÍTROVÁ, Lenka, et al. *Lisabonská smlouva : Co nového by měla přinést?*. Parlamentní institut. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny Parl. ČR, 2008. 111 s.

RESCHOVÁ, Jana. *Evropský konstitucionalismus: zdroje, formy a tendence*. 1. vyd. Praha, VŠE: Oeconomica, 2003. 166 s. ISBN 80-245-0647-5.

Úřad vlády České republiky. *Lisabonská smlouva : Konsolidovaný text smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o Fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy*. [s.l.] : [s.n.], 2008. 508 s. ISBN 978-80-87041-38-3.

ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 3. přepracované a aktualizované vyd. Praha : Libri, 2004. 575 s. ISBN 80-7277-209-0.

Elektronické dokumenty:

EVROPSKÁ SPOLEČENSTVÍ. *Lisabonská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii a smlouvu o založení Evropské unie*. Brusel: 3.12.2007. 287 s.

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Zpráva o Lisabonské smlouvě (2007/2286(INI)).* 29.1.2008. 99 s.

EVROPSKÁ SPOLEČENSTVÍ . *Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007*. *Úřední věstník Evropské unie* [elektronicky]. 2007, č. 50 [cit. 2008-04-15], s. 1-274. ISSN 1725-5163.

Listina základních práv a svobod EU. *Úřední věstník Evropské unie* [elektronicky]. 2007 [cit. 2007-12-14], s. 1-16.

PARLAMENTNÍ INSTITUT PČR. *Protokoly připojené Lisabonskou smlouvou ke Smlouvě o Evropské unii a ke Smlouvě o fungování Evropské unie* [elektronicky]. 2008, s. 1-23.

PARLAMENTNÍ INSTITUT, Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. *Smlouva o Evropské unii (Ve znění Lisabonské smlouvy)* [elektronicky]. 2008, s. 1-30.

PARLAMENTNÍ INSTITUT, Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. *Smlouva o Fungování Evropské unie (Ve znění Lisabonské smlouvy)* [elektronicky]. 2008, s. 1-133.

RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], 479 s.

Elektronické články:

PITHART, Petr. Smlouva nezavádí stát - mění svrchovanost. *IHNed.cz : Zpravodajský server Hospodářských novin* [online]. 2005 [cit. 2008-04-15]. Dostupný z WWW: <http://www.ihned.cz/1-10072850-16180610-000000_d-07>. ISSN 1213-7693.

VOGL, Radek. Konfederace nebo federace, jaká je budoucnost Česka v EU?. *Britské listy* [online]. 2004 [cit. 2008-04-15]. Dostupný z WWW: <http://www.blisty.cz/art/20516.html>. ISSN 1213-1792.

Webové stránky

Evropská společenství. *Europa : Portál Evropské unie* [online]. c1995-2006 [cit. 2007-12]. Text v jazycích EU. Dostupný z WWW: <http://europa.eu.int/>.

Úřad vlády ČR. *Euroskop* [online]. c2005 [cit. 2007-12]. Text v češtině. Dostupný z WWW: <http://www.euroskop.cz/>.

Zastoupení Evropské komise v České republice [online]. 1998-2006 [cit. 2007-12]. Text v češtině a angličtině. Dostupný z WWW: <http://www.evropska-unie.cz/>.

SEZNAM ZKRATEK

EP	Evropský parlament
EU	Evropská unie
LS	Lisabonská smlouva
LZPEU	Listina základních práv Evropské unie
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SÚ	Smlouva o Ústavě pro Evropu
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I. - Orgány Evropské unie

Příloha II. - Legislativní proces

PŘÍLOHY

Orgány Evropské unie – Společné federální orgány

Konsolidované znění SEU

HLAVA III – Ustanovení o orgánech

Článek 14

„1. Evropský parlament vykonává společně s Radou legislativní a rozpočtovou funkci. Vykonává funkce politické kontroly a konzultace v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami. Volí předsedu Komise.

2. Evropský parlament se skládá ze zástupců občanů Unie. Jejich počet nesmí překročit sedm set padesát, nepočítaje předsedu. Zastoupení občanů je zajištěno poměrným sestupným způsobem, přičemž je stanovena minimální hranice šesti členů na členský stát. Žádnému členskému státu nesmí být přiděleno více než devadesát šest míst.

Evropská rada přijme z podnětu Evropského parlamentu a po obdržení jeho souhlasu jednomyslně rozhodnutí, kterým stanoví složení Evropského parlamentu, při dodržení zásad uvedených v prvním pododstavci.

3. Členové Evropského parlamentu jsou voleni na dobu pěti let ve všeobecných a přímých volbách svobodným a tajným hlasováním.

4. Evropský parlament volí ze svých členů předsedu a předsednictvo.“[31]

Konsolidované znění SEU

HLAVA III – Ustanovení o orgánech

Článek 15

„1. Evropská rada dává Unii nezbytné podněty pro její rozvoj a vymezuje její obecné politické směry a priority. Nevykonává legislativní funkci.

2. Evropskou radu tvoří hlavy států nebo předsedové vlád členských států společně s jejím předsedou a předsedou Komise. Jejího jednání se účastní vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

3. Evropská rada zasedá dvakrát za půl roku; svolává ji její předseda. Vyžaduje-li to pořad jednání, mohou členové Evropské rady rozhodnout, že každému z nich bude nápomocen některý ministr a v případě předsedy Komise některý člen Komise. Vyžaduje-li to situace, svolá předseda mimořádné zasedání Evropské rady.

4. Nestanoví-li Smlouvy jinak, rozhoduje Evropská rada konsensem.

5. Evropská rada volí svého předsedu kvalifikovanou většinou na dobu dva a půl roku s tím, že může být zvolen dvakrát po sobě. V případě překážky nebo závažného pochybení jej může

Evropská rada stejným postupem odvolat.

6. Předseda Evropské rady:

a) předsedá Evropské radě a vede její jednání,

b) ve spolupráci s předsedou Komise a na základě práce Rady pro obecné záležitosti zajišťuje

[31] RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 29.

přípravu a kontinuitu jednání Evropské rady,

c) usiluje o usnadnění soudržnosti a konsensu uvnitř Evropské rady,

d) po každém zasedání Evropské rady předkládá zprávu Evropskému parlamentu.

Předseda Evropské rady zajišťuje na své úrovni a v této funkci vnější zastupování Unie v záležitostech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky, aniž jsou dotčeny pravomoci vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

Předseda Evropské rady nesmí zastávat žádnou vnitrostátní funkci.“[32]

Konsolidované znění SEU

HLAVA III – Ustanovení o orgánech

Článek 16

„1. Rada vykonává společně s Evropským parlamentem legislativní a rozpočtovou funkci.

Vykonává funkce vymezování politik a koordinace v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami.

2. Rada se skládá z jednoho zástupce každého členského státu na ministerské úrovni zmocněného zavazovat vládu členského státu, který zastupuje, a vykonávat hlasovací právo.

3. Nestanoví-li Smlouvy jinak, rozhoduje Rada kvalifikovanou většinou.

4. Ode dne 1. listopadu 2014 je kvalifikovaná většina vymezena jako nejméně 55 % členů Rady, tvořených nejméně patnácti z nich a zastupujících členské státy, které představují nejméně 65 % obyvatelstva Unie.

Blokační menšinu musí tvořit nejméně čtyři členové Rady, jinak se kvalifikovaná většina považuje za dosaženou.

Další pravidla, kterými se řídí hlasování kvalifikovanou většinou, stanoví čl. 238 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie.

5. Přechodná ustanovení o vymezení kvalifikované většiny, která se použijí do dne 31. října 2014, jakož i ta, která se použijí mezi dnem 1. listopadu 2014 a dnem 31. března 2017, stanoví Protokol o přechodných ustanoveních.

6. Rada zasedá v různých složeních, jejichž seznam se přijímá v souladu s článkem 236 Smlouvy o fungování Evropské unie.

Rada pro obecné záležitosti zajišťuje soudržnost prací jednotlivých složení Rady. Ve spojení s předsedou Evropské rady a Komisí připravuje zasedání Evropské rady a zajišťuje jejich návaznost.

Rada pro zahraniční věci vytváří vnější činnost Unie podle strategických směrů vymezených Evropskou radou a zajišťuje soudržnost činnosti Unie.

7. Výbor stálých zástupců vlád členských států odpovídá za přípravu prací Rady.

8. Rada zasedá veřejně, pokud projednává návrh legislativního aktu a hlasuje o něm. Za tímto účelem je každé zasedání Rady rozděleno na dvě části, kdy první je určena k projednávání legislativních aktů Unie a druhá nelegislativním činnostem.

9. Předsednictví jednotlivých složení Rady, s výjimkou složení pro zahraniční věci, zajišťují zástupci členských států v Radě na základě systému rovné rotace v souladu s podmínkami stanovenými v článku 236 Smlouvy o fungování Evropské unie.“[33]

---

32 RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 29-30.

Článek 17

„1. Komise podporuje obecný zájem Unie a k tomuto účelu činí vhodné podněty. Zajišťuje uplatňování Smluv a opatření přijatých orgány na jejich základě. Pod kontrolou Soudního dvora Evropské unie dohlíží na uplatňování práva Unie. Plní rozpočet a řídí programy. Vykonává koordinační, výkonné a řídící funkce v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami.

S výjimkou společné zahraniční a bezpečnostní politiky a dalších případů uvedených ve Smlouvách zajišťuje vnější zastupování Unie. Činí podněty k přijímání jednoletých a víceletých programů Unie s cílem dosáhnout interinstitucionálních dohod.

2. Nestanoví-li Smlouvy jinak, mohou být legislativní akty Unie přijaty pouze na návrh Komise. Ostatní akty se přijímají na návrh Komise, pokud tak Smlouvy stanoví.

3. Funkční období Komise je pětileté.

Členové Komise jsou vybíráni podle celkové způsobilosti a evropanství z osob, které poskytují veškeré záruky nezávislosti.

Komise vykonává své funkce zcela nezávisle. Aniž je dotčen čl. 18 odst. 2, členové Komise nevyžadují ani nepřijímají pokyny od žádné vlády, orgánu, instituce ani jiného subjektu. Zdrží se jakéhokoli jednání neslučitelného s povahou své funkce nebo plněním svých úkolů.

4. Komise jmenovaná v době mezi dnem vstupu v platnost Lisabonské smlouvy a dnem 31. října 2014 se skládá z jednoho státního příslušníka každého* členského státu, včetně jejího předsedy a vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který je jedním z jejích místopředsedů.

5. Ode dne 1. listopadu 2014 se Komise včetně předsedy a vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku skládá z takového počtu členů, který odpovídá dvěma třetinám počtu členských států, nerozhodne-li Evropská rada jednomyslně o změně tohoto počtu.

Členové Komise jsou vybíráni ze státních příslušníků členských států na základě systému naprosto rovné rotace mezi členskými státy umožňujícího odrážet demografickou a zeměpisnou různorodost všech členských států. Tento systém stanoví jednomyslně Evropská rada v souladu s článkem 244 Smlouvy o fungování Evropské unie.

6. Předseda Komise:

a) vymezuje směry, v jejichž rámci Komise plní své úkoly;

b) rozhoduje o vnitřní organizaci Komise, aby zajistil soudržnost, výkonnost a kolegialitu její

činnosti;

c) jmenuje místopředsedy, kromě vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, z řad členů Komise.

Člen Komise odstoupí, pokud jej k tomu předseda vyzve. Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku odstoupí postupem podle čl. 18 odst. 1, pokud jej k tomu předseda vyzve.

7. S přihlédnutím k volbám do Evropského parlamentu a po náležitých konzultacích navrhne Evropská rada kvalifikovanou většinou Evropskému parlamentu kandidáta na funkci předsedy Komise. Tohoto kandidáta zvolí Evropský parlament většinou hlasů všech svých členů. Nezíská-li potřebnou většinu, navrhne Evropská rada do jednoho měsíce kvalifikovanou většinou nového kandidáta, kterého zvolí Evropský parlament stejným postupem.

Rada vzájemnou dohodou se zvoleným předsedou přijme seznam dalších osob, které navrhuje jmenovat členy Komise. Jsou vybírány na základě návrhů členských států v souladu s kritérii uvedenými v odst. 3 druhém pododstavci a v odst. 5 druhém pododstavci.

---

[33] RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 31.

Předseda, vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a ostatní členové Komise podléhají jako sbor schválení Evropským parlamentem. Na základě tohoto schválení jmenuje Evropská rada Komisi kvalifikovanou většinou.

8. Komise je jako sbor odpovědná Evropskému parlamentu. V souladu s článkem 234 Smlouvy o fungování Evropské unie může Evropský parlament Komisi vyslovit nedůvěru. V případě vyslovení nedůvěry členové Komise kolektivně odstoupí ze svých funkcí a vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku odstoupí ze své funkce v Komisi.“[34]

Konsolidované znění SEU

HLAVA III – Ustanovení o orgánech

Článek 18

„1. Evropská rada jmenuje se souhlasem předsedy Komise kvalifikovanou většinou vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Evropská rada jej může stejným postupem odvolat.

2. Vysoký představitel vede společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Unie. Přispívá svými návrhy k vytváření této politiky a provádí ji jako zmocněnec Rady. Stejně jedná i v oblasti společné bezpečnostní a obranné politiky.

3. Vysoký představitel předsedá Radě pro zahraniční věci.

4. Vysoký představitel je jedním z místopředsedů Komise. Zajišťuje soudržnost vnější činnosti Unie. V rámci Komise odpovídá za úkoly, které jí přísluší v oblasti vnějších vztahů, a za koordinaci dalších hledisek vnější činnosti Unie. Při plnění těchto úkolů v Komisi, a pouze pro tyto úkoly, podléhá vysoký představitel postupům, které upravují fungování Komise, v rozsahu, v jakém je to slučitelné s odstavci 2 a 3.“[35]

34 RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 32-33.

35 RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 34-35.

Legislativní proces

Konsolidované znění SFEU

KAPITOLA 2 - ODDÍL 2 – Postupy přijímání aktů a jiná ustanovení

Článek 294 a 297

„1. Odkazují-li Smlouvy, pokud jde o přijetí aktu, na řádný legislativní postup, použije se následující postup.

2. Komise předloží Evropskému parlamentu a Radě návrh.

První čtení

3. Evropský parlament zaujme svůj postoj v prvním čtení a postoupí jej Radě.

4. Schválí-li Rada postoj Evropského parlamentu, je dotyčný akt přijat ve znění odpovídajícím postoji Evropského parlamentu.

5. Neschválí-li Rada postoj Evropského parlamentu, přijme svůj postoj v prvním čtení a postoupí jej Evropskému parlamentu.

6. Rada podrobně informuje Evropský parlament o důvodech, na základě kterých přijala postoj v prvním čtení. Komise podrobně informuje Evropský parlament o svém postoji.

Druhé čtení

7. Jestliže ve lhůtě tří měsíců od tohoto postoupení Evropský parlament:

a) schválí postoj Rady v prvním čtení nebo nepřijme žádné usnesení, pokládá se dotyčný akt za přijatý ve znění odpovídajícím postoji Rady;

b) odmítne postoj Rady v prvním čtení většinou hlasů všech svých členů, pokládá se navrhovaný akt za nepřijatý;

c) navrhne většinou hlasů všech svých členů změny postoje Rady v prvním čtení, postoupí se změněný text Radě a Komisi, která k těmto změnám zaujme stanovisko.

8. Jestliže ve lhůtě tří měsíců od obdržení změn Evropského parlamentu Rada kvalifikovanou většinou:

a) schválí všechny tyto změny, pokládá se dotyčný akt za přijatý;

b) neschválí všechny změny, svolá předseda Rady po dohodě s předsedou Evropského parlamentu ve lhůtě šesti týdnů dohodovací výbor.

9. O návrzích změn, k nimž Komise zaujala odmítavé stanovisko, Rada rozhoduje jednomyslně.

Dohodovací postup

10. Dohodovací výbor, který se skládá z členů Rady nebo z jejich zástupců a ze stejného počtu členů zastupujících Evropský parlament, má za úkol dosáhnout přijetí dohody o společném návrhu kvalifikovanou většinou členů Rady nebo jejich zástupců a většinou členů zastupujících Evropský parlament ve lhůtě šesti týdnů od svého svolání, a to na základě postojů Evropského parlamentu a Rady v druhém čtení.

11. Komise se účastní jednání dohodovacího výboru a vyvíjí veškerou činnost potřebnou ke sblížení postojů Evropského parlamentu a Rady.

12. Neschválí-li dohodovací výbor ve lhůtě šesti týdnů od svého svolání společný návrh, pokládá se navrhovaný akt za nepřijatý.

Třetí čtení

13. Schválí-li dohodovací výbor v této lhůtě společný návrh, mají Evropský parlament, který se usnáší nadpoloviční většinou odevzdaných hlasů, a Rada, která rozhoduje kvalifikovanou většinou, ode dne tohoto schválení šest týdnů na to, aby přijaly navrhovaný akt v souladu se společným návrhem. Pokud tak neučiní, pokládá se navrhovaný akt za nepřijatý.

14. Lhůty tří měsíců a šesti týdnů uvedené v tomto článku se prodlužují z podnětu Evropského parlamentu nebo Rady, první nejvýše o jeden měsíc a druhá nejvýše o dva týdny.

Zvláštní ustanovení

15. Je-li legislativní akt v případech uvedených ve Smlouvách podán k řádnému legislativnímu postupu z podnětu skupiny členských států, na doporučení Evropské centrální banky nebo na žádost Soudního dvora, nepoužijí se odstavec 2, druhá věta odstavce 6 a odstavec 9.

V takovém případě Evropský parlament a Rada předají Komisi návrh aktu i se svými postoji v prvním a druhém čtení. Evropský parlament nebo Rada mohou kdykoli během celého postupu požádat Komisi o stanovisko, které může Komise rovněž vydat z vlastního podnětu. Pokud to pokládá za nezbytné, může se rovněž podílet na činnosti dohodovacího výboru podle odstavce 11.

Článek 295

Evropský parlament, Rada a Komise se navzájem konzultují a vzájemnou dohodou upravují způsoby své spolupráce. Za tímto účelem mohou v souladu se Smlouvami uzavírat interinstitucionální dohody, které mohou mít závaznou povahu.

Článek 296

(bývalý článek 253 Smlouvy o ES)

Neuvádějí-li Smlouvy druh aktu, který má být přijat, zvolí jej orgány pro jednotlivé případy v souladu s platnými postupy a se zásadou proporcionality.

Právní akty musí obsahovat odůvodnění a odkazovat na návrhy, podněty, doporučení, žádosti nebo stanoviska požadovaná Smlouvami.

Posuzují-li Evropský parlament a Rada návrh legislativního aktu, zdrží se přijetí aktů, které příslušný legislativní postup pro danou oblast nestanoví.

Článek 297

(bývalý článek 254 Smlouvy o ES)

1. Legislativní akty přijaté řádným legislativním postupem podepisuje předseda Evropského parlamentu a předseda Rady.

Legislativní akty přijaté zvláštním legislativním postupem podepisuje předseda orgánu, který je přijal.

Legislativní akty se vyhlašují v *Úředním věstníku Evropské unie*. Vstupují v platnost dnem, který je v nich stanoven, jinak dvacátým dnem po vyhlášení.

2. Nelegislativní akty přijaté v podobě nařízení, směrnic a rozhodnutí, ve kterých není uvedeno, komu jsou určena, podepisuje předseda orgánu, který je přijal.

Nařízení, směrnice, které jsou určeny všem členským státům, a rozhodnutí, ve kterých není uvedeno, komu jsou určena, se vyhlašují v *Úředním věstníku Evropské unie*. Vstupují v platnost dnem, který je v nich stanoven, jinak dvacátým dnem po vyhlášení.

Ostatní směrnice a rozhodnutí, ve kterých je uvedeno, komu jsou určena, se oznamují těm, jimž jsou určeny, a nabývají účinku tímto oznámením.“[36]

[36] RADA EVROPSKÉ UNIE . *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: 6655/08* [elektronicky]. Brusel, 2008, [cit. 2008-04-15], s. 227-230.